

POZICIJA

2015 m. Nr. 3.(627) LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ ASOCIACIJOS INFORMACINIS LEIDINYS

Leidžiamas nuo 1989 metų

ISSN 1392-4478

LŽTA ATSTOVAUJA:

Tarptautinei Žmogaus Teisių Gynimo Federacijų Lygai
FIDH (būstinė Paryžiuje)
www.fidh.org

Europos Žmogaus Teisių Asociacijai
AEDH (būstinė Paryžiuje)
www.eu.org

Tarptautinei Helsinkio Žmogaus Teisių Federacijai
IHF (reformuojama)
www.ihf-hr.org

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centrui
www.lzta.lt

Asociacijos steigėjai:

Egidijus BIČKAUSKAS
(teisėninkas, Kovo -11-tosios Akto signataras)

Vytautas BUDNIKAS
(“Pozicijos” vyr.redaktorius)

Antanas BURACAS

(LMA akademikas)

Stasys BUŠKEVIČIUS

(politikas)

Arimantas DUMČIUS

(habil.dr., profesorius, LR Seimo narys)

Stanislovas DOBROVOLSKIS

(kunigas, vienuolis)

Bronius GENZELIS

(profesorius, Kovo11-tosios Akto signataras)

Romas GUDAITIS

(rašytojas, Kovo11-tosios Akto signataras)

Egidijus KLUMBYS

(gydytojas, Kovo11-tosios Akto signataras, LR Seimo narys)

Bronius KUTAVIČIUS

(kompozitorius)

Justinas MARCINKEVIČIUS

(rašytojas, poetas)

Vytautas MARTINKUS

(rašytojas)

Algimantas NASVYTIS

(architektas)

Kęstutis LAPINSKAS

(LR Konstitucinio Teismo pirmininkas 2008-2011 metais, Kovo11-tosios Akto signataras)

Juozas OLEKAS

(gydytojas, LR Seimo narys)

Viktoras PETKUS

(Lietuvos Helsinkio grupės steigėjas)

Juras POŽELA

(akademikas)

Pranas RACIŪNAS

(kunigas, vienuolis)

Kazimieras UOKA

(Kovo -11-tosios Akto signataras)

Stasys UOSIS

(habil. dr., profesorius)

LŽTKC išvados dėl greitųjų kreditų 4 p.

Kodėl norint protestuoti prieš valdžią reikia valdžios leidimo? 10 p.

Dėl susirinkimų laisvės ribojimų..... 14 p.

Dėl socialinės reklamos kampanijos “Vyrai už moteris” 19 p.

Kam nenaudingas Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijų dėl NVO teisinio statuso Europoje aiškinamasis memorandumas..... 23 p.

Dėl Vilniaus NVO tarybos legitimumo..... 24 p.

**Prancūzijos Respublikos Ambasadoriui Lietuvoje
J.E. Philippe JEANTAUD**

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ KOORDINAVIMO CENTRO UŽUOJAUTA IR SOLIDARUMO SU PRANCŪZŲ TAUTA PAREIŠKIMAS

2015 m. lapkričio 14 d.

Vilnius

Dėl teroro aktų Paryžiuje

Šiurpus vakarykštis teroro išpuolis prieš taikius Prancūzijos gyventojus sukretė viso pasaulio geros valios žmones. Tai barbariškas, civilizuoto žmogaus protu sunkiai suvokiamas nekaltų žmonių žudymo aktas. Neįmanoma žodžiais išreikšti netekties skausmo, kurį šiandien išgyvena žuvusiųjų šeimos.

Šią nepakeliamai sunkią valandą mes gedime kartu su žuvusiųjų artimaisiais ir didžia prancūzų tauta. Daugybės nekaltų žmonių mirtis nusinešė dalelę mūsų visų – varpai skambina mums visiems.

Mes solidarizuojamės su Jumis ir visais demokratinio pasaulio žmonėmis, kuriuos vienija nesunaikinamos žmogiškosios vertybės.

Ištvermės ir stiprybės Jums šią sunkią valandą.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras:

Lietuvos žmogaus teisių asociacija

Lietuvos Helsinkio grupė

Asociacija Nepartinis demokratinis judėjimas

Piliečių gynimo paramos fondas

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija

Vytautas Budnikas

Stasys Stunguryš

Krescencijus Stoškus

Stasys Kaušinis

Romualdas Povilaitis

DĒL KAI KURIŲ LR SEIMO NARIŲ VEIKLOS, KELIANČIOS GRĖSMĖ VISUOMENĖS ETINĖMS NORMOMS IR MORALINĖMS NUOSTATOMS

Lietuvos Respublikos Prezidentei J.E. Daliai Grybauskaitei
Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms
Lietuvos Respublikos Vyriausybei
Lietuvos Respublikos Sveikatos apsaugos ministerijai
Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijai
Žiniasklaidai

LIETUVOS INTELEKTUALŲ IR NEVYRIAUSYBINIŲ ORGANIZACIJŲ (LINVO) KOALICIJOS PAREIŠKIMAS

2015 m. lapkričio 23 d.

Pastaruoju metu LR Seimo komitetuose yra svarstomas Seimo narių Dangutės Mikutienės ir Vytauto Gapšio pateiktas dirbtinio apvaisinimo įstatymo projektas Nr. XIP-2502. Tačiau grupė Seimo narių (socialdemokratai Juras Požela, Rimantė Šalaševičiūtė, Irena Šiaulienė, liberalai Eligijus Masiulis, Dalia Kuodytė ir kiti) 2015 m. lapkričio 19 d. skubos tvarka pateikė Seimui svarstyti Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso pakeitimo įstatymo projektą NR. VIII-1864, kuriuo siūloma pagalbinio (dirbtinio) apvaisinimo reglamentavimo tvarkos nustatymą patikėti Vyriausybei arba jos įgaliotai institucijai. Civilinio kodekso pakeitimo įstatymo projekto autoriai teigia, kad pagalbinis (dirbtinis) apvaisinimas, kaip ir bet kurios kitos ligos gydymas, turi būti reglamentuojamas ne atskiru įstatymu, o Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos įstatymų nustatyta tvarka.

Nepaisant to, jog Civilinio kodekso pakeitimo įstatymo projektą Seimas po aštrių diskusijų balsavimu atmetė, išlieka tikimybė, kad pasikeitus sąlygoms (Seimo sudėčiai ir pan.) jis vėl bus teikiamas siekiant eliminuoti iš pagrindinių valstybės teisės aktų (šiuo atveju - Civilinio kodekso) fundamentalių LR Konstitucijos garantuojamų ir ginamų vertybių - žmogaus teisės į gyvybę, gyvybės apsaugos bei su tuo susijusių teisių - apsaugą.

Atkreipiame dėmesį, kad nevaisingumas, kaip liga ir jos gydymas, teisiniu požiūriu negali būti tapatinamas su pagalbinio (dirbtinio) apvaisinimu, nes tai nėra tapatūs dalykai. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas išvadose dėl Civilinio kodekso pakeitimo įstatymo projekto yra pažymėjęs, kad nevaisingumo gydymas gali būti reglamentuojamas kompetentingos sveikatos apsaugos institucijos nustatyta tvarka. O pagalbinis (dirbtinis) apvaisinimas – tai specifinė ir ypatinga procedūra, kurios metu naudojamos žmogaus lytinės ląstelės ir pradedama nauja gyvybė. Šios procedūros pasekmė ta, kad randasi nauja žmogiškoji gyvybė, kurios teisėmis negali manipuliuoti jokia valstybės institucija, nes tai yra žmogaus ir su juo susijusių kitų asmenų teisių bei pareigų sritis. Be to, pagalbinio (dirbtinio) apvaisinimo metu gali būti naudojamos ne tik sutuoktinių ar partnerių lytinės ląstelės, o tai reiškia, kad ši procedūra teisiškai susijusi su pagalbinio apvaisinimo būdu pradėtos žmogiškosios gyvybės kilmės - motinystės ir tėvystės nustatymu - bei kitais žmogaus teisių klausimais. Pabrėžiame, kad esminės žmogaus teisės ir laisvės negali būti reguliuojamos poįstatyminiais aktais, ministrų ar ministerijos tarnautojų potvarkiais.

Primename, kad minimas Civilinio kodekso pakeitimo įstatymo projektas prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Konstitucinio Teismo išaiškinimui (2007 m. gegužės 5 d. nutarimas) bei 2004 m. liepos 8 d. EŽTT sprendimui byloje Vo prieš Prancūziją, kadangi su žmogaus teisėmis ir laisvėmis susiję visuomeniniai santykiai negali būti reguliuojami poįstatyminiais teisės aktais.

Atkreipiame dėmesį, kad pastaruoju metu padažnėjo Konstitucijai prieštaraujančių Seimo narių iniciatyvų, kurios kelia grėsmę esminėms žmogaus teisėms ir su jomis susijusioms etinėms ir moralinėms nuostatoms, įtvirtintoms Konstitucijoje. Tai mėginimai įteisinti eutanaziją, ankstyvąjį vaikų lytinį (seksualinį) švietimą ir kt. Taip pasireiškia kai kurių Seimo narių lengvabūdiškas požiūris į Konstitucijos ginamas vertybes. Nesiskaitoma nei su specialistų argumentuota nuomone, nei su visuomenės nuomone. Siekis išvengti visuomenei itin svarbią veiklą reglamentuoti įstatymais, tarp jų ir Konstitucija, ryškėja ir kitose su pamatinėmis vertybėmis susijusiose srityse, kaip teisė į teisingą teismą, visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus, kultūros ir gamtos paveldo kaip Lietuvos nacionalinio saugumo pagrindo išsaugojimas ir t.t. Priimant svarbius sprendimus dažnai vengiama išsamių apklausų ir nuodugnios nepriklausomos ekspertizės.

Grupės Seimo narių LR Civilinio kodekso pakeitimo įstatymo projekto iniciatyva eliminuoti žmogaus gyvybės atsi-
radimo reglamentavimą įstatymu tik patvirtina tam tikrų jėgų mėginimus fundamentalių žmogaus teisių ir laisvių turinį

eliminuoti iš pagrindinių valstybės teisės aktų galimai turint materialų suinteresuotumą. Todėl manome, jog būtina ne tik aiškiai įvardyti iniciatyvų autorius, bet ir atskleisti jų tikruosius tikslus skelbiant apie tokioms programoms skiriamas įvairių fondų lėšas bei organizacijas, įmones ir asmenis, suinteresuotus šių lėšų įsisavinimu.

Pabrėžiame, kad joks materialinis interesas negali pateisinti fundamentalių konstitucinių visuomenės etinių ir moralinių normų griovimo, ypač prisidengiant iškreiptai suprantamomis žmogaus teisėmis, kurių apibrėžimai nedera su tarptautinėmis žmogaus teisių normomis ir gamtos dėsniais.

Kviečiame Seimo narius būti itin atidžiais svarstant skubos tvarka teikiamus įstatymų projektus ir nepasiduoti manipuliacijoms žmogaus teisėmis, o visuomenę – stebėti politikų veiksmus ir atitinkamai juos įvertinti artėjančiuose LR Seimo rinkimuose.

Lietuvos intelektualų ir nevyriausybinių organizacijų koalicijos atstovai:

SAULIUS ARLAUSKAS	- Kazimiero Simonavičiaus universiteto teisės filosofijos profesorius, mokslų daktaras
RITA ALEKNAITĖ-BIELIAUSKIENĖ	- kultūrologė, humanitarinių mokslų daktarė, Mykolo Romerio universiteto profesorė
GEDIMINAS MERKYS	- sociologas, profesorius, habilituotas mokslų daktaras
BRONIUS GENZELIS	- habilituotas mokslų daktaras, profesorius, Nepriklausomybės akto signataras
VLADAS KANČAUSKAS	- skulptorius, dailininkas
JŪRATĖ MARKEVIČIENĖ	- kultūros antropologė, tarptautinė kultūros paveldo ekspertė
BIRUTĖ OBELENIENĖ	- profesorė, VDU Santuokos ir šeimos studijų centro vyriausioji mokslo darbuotoja
ALVYDAS PAULIUKEVIČIUS	- medicinos mokslų daktaras, profesorius
VYTAUTAS RUBAVIČIUS	- humanitarinių mokslų daktaras, Lietuvos kultūros tyrimų instituto vyresnysis mokslo darbuotojas
KRESCENSIJUS STOŠKUS	- filosofas, humanitarinių mokslų daktaras.

Nevyriausybinių organizacijų:

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija	- Romuladas Povilaitis
Lietuvos žmogaus teisių asociacija	- Vytautas Budnikas
Piliečių gynimo paramos fondas	- Stasys Kaušinis
Nacionalinė šeimų ir tėvų asociacija	- Tomas Šalkauskas
Vakarų Lietuvos tėvų forumas	- Kristina Paulikė
Kauno jungtinis demokratinis judėjimas	- Rūta Zabielenė
Lietuvos tėvų forumas	- Renaldas Jančiauskas

DĖL GREITŪJŲ (VARTOJIMO) KREDITŲ

Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei Loretai Graužinienei
Lietuvos Respublikos Seimo darbo grupei vartojimo kredito reglamentavimui tobulinti
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Algirdui Butkevičiui
Lietuvos Respublikos Finansų ministrui Rimantui Šadžiui

Kopija:

Lietuvos Respublikos Prezidentei J.E. Daliai Grybauskaitei

**LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ
 KOORDINAVIMO CENTRO
 IŠVADOS**

2015 m. rugsėjo 28 d.

2015 m. rugsėjo 10 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 979 (toliau – Nutarimas) dėl Seimui pateikto LR Vartojimo kredito įstatymo 2, 8 ir 21 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto (Nr. XIIP-2963(2)), kuriuo siūloma sugriežtinti neatsakingo skolinimosi galimybes. Minėtame projekte (toliau – Projektas), siūloma nustatyti, kad vartojimo kredito (greitųjų kreditų) gavėju gali būti tik asmuo nuo 21 metų ir neįrašytas į priklausomybės ligų ir psichikos sutrikimų turinčių asmenų sąrašus, kad kredito davėjai privalo patikrinti gavėjo asmens mokumą, tiesiogiai nustatyti asmens tapatybę ir kt.

Vyriausybė 2015 m. rugsėjo 10 d. nutarimu atmetė minėtą įstatymo projektą, siūlydama Seimui jam nepritari (Nutarimą rengė Finansų ministerijos Finansų rinkų politikos departamento direktorius Sigitas Mitkus, Kapitalo rinkų skyriaus vedėja Lora Gogelytė, vyriausioji specialistė Ramunė Radvilienė).

Pagrindiniai Nutarime išdėstyti motyvai – Projekto siūlymai neva prieštarauja Lietuvos Respublikos civiliniam kodeksui (LR CK), neva reikalavimas tikrinti vartojimo kredito gavėjų kreditingumą prieštarauja Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoms, o kredito gavėjui negalima taikyti vadinamojo „atšalimo laikotarpio“, nes kiti Lietuvos ūkio subjektai neva atsidurtų mažiau palankioje konkurencinėje padėtyje nei kitose valstybėse narėse įsisteigę ūkio subjektai, kuriems netaikomas laiko apribojimas sudarant vartojimo kredito sutartis ir pan.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras mano, kad 2015 m. rugsėjo 10 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 979 dėl LR Vartojimo kredito įstatymo 2, 8 ir 21 straipsnių pakeitimų ir papildymų yra nepagrįstas, nes paremtas klaidinančiais argumentais:

Dėl fizinio asmens veiksnio

Nepagrįstas ir klaidinantis Nutarimo argumentas, kad visišką fizinio asmens veiksnumą, kuris atsiranda asmeniui sulaukus pilnametystės (18 metų), išimtinai reglamentuoja LR CK kodekso 2.5 straipsnis, neva skolinimosi galimybių ribojimas pilnamečiams asmenims iki 21 metų prieštarautų minėtai CK nuostatai.

Atkreiptinas dėmesys, kad LR Prezidento rinkimų įstatymo 2 straipsnis nustato, jog „Respublikos Prezidentu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis <...> jeigu jam iki rinkimų dienos yra suėję **ne mažiau kaip keturiasdešimt metų** ir jeigu jis gali būti renkamas Seimo nariu.“ LR Seimo rinkimų įstatymo 2 str. nustato, kad „Seimo nariu gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis, kuris <...> yra **ne jaunesnis kaip 25 metų**...“ Rinkimų į Europos Parlamentą įstatymo 3 str.4 dalis nustato, kad į Europos Parlamentą „gali būti renkamas Lietuvos Respublikos pilietis, kuris... rinkimų dieną yra **ne jaunesnis kaip 21 metų**...“.

LR Azartinių lošimų įstatymo 10 str.10 dalis nustato, kad „Lošimus, organizuojamus lošimo namuose (kazino), gali lošti asmenys, kuriems yra sukakę **21 metai. Jaunesnius kaip 21 metų asmenis draudžiama** įleisti į lošimo namus (kazino)“. Galiausiai D kategorijos automobilius (autobusą) vairuoti įgyja teisę asmenys taip pat **ne jaunesni kaip 21 metų**.

Akivaizdu, kad minėti teisės aktai neprieštarauja LR CK nuostatoms, o visuomenė atskirais atvejais gali ir privalo nustatyti asmeniui amžiaus cenzą, įvertindama jo galimų veiksmų padarinius tiek pačiam asmeniui, tiek visuomenei.

Deja, Nutarimo rengėjai neatsižvelgė į tai ir sureikšmindami verslo konkurencingumą kredito davėjų interesus iškėlė aukščiau už visuomenės poreikius - l greitųjų kreditų paskolas ir toliau gauna asmenys, neturintys jokių pajamų. Sodros duomenimis tokių klientų yra net 21 proc. Net trečdalis vėluojančių gražinti paskolas yra jaunesni nei 25 metų amžiaus. 86 proc. greitųjų kreditų vartotojų (įskaitant ir jaunesnius nei 25 m. amžiaus) gavo juos anonimiškai. Todėl daugėja atvejų, kad dėl problemų, kurias kelia nežabotas greitųjų kreditų įmonių elgesys, jauni asmenys padaro žiaurios nusikaltimus arba baigia gyvenimą savižudybe.

Analogiškai formalus ir eliminuojantis visuomenės socialinės problemos sprendimą yra Nutarimo teiginys, jog fizinio asmens veiksnumas gali būti apribotas tik teismo tvarka, o asmens įrašymas į priklausomybės ligų ir psichikos sutrikimų turinčių asmenų įskaitas jo veiksnumo neva savaime neriboja.

Pažymėtina, kad Projektu nėra siūloma pažeisti LR Psichikos sveikatos priežiūros ar kitų įstatymų nuostatas ir nėra kvestionuojama, kad asmenų, piktnaudžiaujančių alkoholiniais gėrimais, narkotinėmis ar toksinėmis medžiagomis, veiksnumas gali būti apribotas tik teismine tvarka.

Tačiau Nutarimo autoriai negali nuneigti fakto, kad Kelių eismo taisyklės draudžia vairuoti transporto priemonę neblaiviams, apsvaigusiems nuo psichiką veikiančių medžiagų asmenims. Šias pareigas pažeidus, vairuotojui atsiranda administracinė atsakomybė pagal Administracinių teisės pažeidimų kodeksą (ATPK).

Analogiškai šiurkščiu darbo drausmės pažeidimu laikomas neblaivumas, jei darbuotojas darbo metu darbe yra apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių ar toksinių medžiagų. ATPK 4112 straipsnis nustato piniginę baidą asmeniui, kuris būdamas darbo vietoje neblaivus arba apsvaigęs nuo narkotinių ar toksinių medžiagų vengia pasitikrinti girtumą ar apsvaigimą. Galiausiai girtas asmens pasirodymas viešosiose vietose, įžeidžiant žmogaus orumą ir visuomeninę dorovę taip pat užtraukia įspėjimą arba baudą nuo aštuonių iki keturiolikos eurų (ATPK 178 str.) Taigi teigti, kad visuomenė negali riboti asmens teisių, jei pastarasis yra neblaivus, nėra jokio pagrindo. Atsižvelgiant į galimas pasekmes pačiam asmeniui ir visuomenei, jo teisės gali ir privalo būti ribojamos, jei tik asmuo yra apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių ar psichotropinių medžiagų.

Dėl Projekto prieštaravimų ES teisės aktams

Abejotinas Nutarimo teiginys, kad Projekto siūlymas tikrinti vartojimo kredito gavėjų kreditingumą registruose ir informacinėse sistemose prieštarautų Europos Sąjungos teisės aktams (Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvai 2008/48/EB nuostatoms), neva ES teisės aktai nereikalauja išsamiai patikrinti kredito gavėjo kreditingumą (mokumą) pagal pateiktus dokumentus ir registruose bei informacinėse sistemose.

Vadovaujantis tokia Nutarimo rengėjų logika Lietuvos teisinėje sistemoje būtų draudžiama viskas, ko nenumato ES teisė. Tačiau taip nėra. Išsamus kredito gavėjo mokumo (kreditingumo) tikrinimas ne tik neprieštaruoja ES teisei, bet ir negali būti laikomas pertekliniu, jei Vyriausybės Nutarimo rengėjai realiai įvertintų susidariusią kritinę situaciją mūsų visuomenėje: vien šiais metais skolų išieškotojams ir antstoliams perduoti skoloms išieškoti net **136,4 tūkst.** vartojimo kreditų sutartis pasirašė kreditų gavėjai. Lyginant su praėjusiais metais, per pirmąjį šių metų pusmetį dėl greitųjų kreditų **36 proc.** padaugėjo gyventojų turto areštų. Be to greitųjų kreditų vartotojai skolinasi vis didesnes sumas, dėl ko pradelstų mokėjimų skaičius vien per šiuos metus padidėjo **11 proc.** ir pasiekė net **174 tūkst.**

Dėl vartojimo kredito metinių palūkanų

Kontraversiškas yra Nutarimo teiginys, neva siūlymas sumažinti bendros vartojimo kredito kainos metinę normą nuo 200 procentų iki 36 procentų yra nesuderinamas su Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo nuostatomis, įtvirtinančiomis laisvę teikti paslaugas, neva Projekto siūlymas iškreiptų kreditorių konkurenciją ir sudarytų vidaus rinkos kliūtis. Ir čia pat teigiama, kad tokia išankstinė kontrolė yra pateisinama tik dėl svarbių visuomenės interesų, pavyzdžiui, vartotojų apsaugos, tačiau turi būti įsitikinta ir pagrįsta, kad tokia kontrolės sistema yra tinkama ir griežtai proporcinga siekiamam tikslui.

Manytina, kad Nutarimo rengėjai neabejojo, jog Projektu siekiama stiprinti vartotojų apsaugą.

Kita vertus pats faktas, kad beveik trečdalis Lietuvos gyventojų gyvena ties skurdo riba, o apie 20 procentų jų yra žemiau skurdo ribos, negali kelti abejonių, jog visuomenės skurdinimas ir gyventojų socialinės atskirties mažinimas atitinka svarbiausius visuomenės interesus ir lūkesčius. Tuo tarpu greitųjų kreditų vartojimas įgavo visuomenei pavojingą mastą. Vien 2014 m. gyventojams buvo suteikta per **706 tūkst.** vartojimo kreditų, kurių vertė beveik **78 mln. eurų** (268 mln. litų). Jais naudojosi per **200 tūkst.** žmonių. Tai reiškia, kad vidutiniškai vienas vartotojas skolinosi net **3,5 karto** per metus. Akivaizdu, jog retas vartotojas gali gražinti kelias paskolas per metus, kurių palūkanų vidurkis siekia net 200 proc. Dėl itin didelių palūkanų daugelis greitųjų kreditų naudotojų neišgali jų laiku gražinti, o pradelsę yra priversti dar skolintis tam, kad jas gražintų. Vien 2014 m. gruodį pradelstų (daugiau kaip 60 dienų) įsiskolinimų suma greitųjų kreditų bendrovėms buvo per **91 mln. eurų** (arba 315 mln. litų). Kaip minėta, šiemet dėl greitųjų kreditų 36 proc. padaugėjo gyventojų turto areštų, o pradelstų mokėjimų skaičius padidėjo 11 proc.

Tokios neprotingai didelės palūkanos prieštarauja sąžiningo verslo kriterijams ir jų negali pateisinti jokia kreditorių konkurencija ar menamos vidaus rinkos kliūtys. Pareiga valstybei ginti vartotojus kylo iš LR Konstitucijos 46 straipsnio (*Valstybė gina vartotojo interesus*), juolab kai greitųjų kreditų plėtra jau kelia pavojų nacionaliniam saugumui: daug prasiskolinusiųjų neteko paskutinio būsto ir atsidūrė socialiniame užribyje (narkomanija, alkoholizmas, savižudybės), o didžiausia jų dalis yra priversta parduoti savo turtą ir emigruoti iš Lietuvos.

Dėl kitų Nutarimo teiginių Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras nepasisako, tačiau pažymi, kad jie taip pat yra konjunktūrinio pobūdžio ir neatspindi LR konstitucijos 5 str. nuostatos, kad valdžios įstaigos (įskaitant ir LR Finansų ministeriją) tarnauja žmonėms. Pats faktas, kad greitųjų kreditų verslas yra uždraustas 23 JAV valstijose, o kai kuriose ES šalyse jis ribojamas, rodo, jog demokratinėse valstybėse visuomenės poreikiai yra keliami aukščiau už verslo poreikius: pvz., Švedijoje draudžiama suteikti greitąjį kreditą spontaniškai (per kelias minutes) paliekant naudotojui laiko apsigalvoti ir teikiamas tik sudarius kredito sutartį. Estijoje yra uždrausta bet kokia greitųjų kreditų reklama. Visa tai nelaikoma prieštaravimu nei ES teisės aktams, nei konkurencijai rinkoje, t.y. nenuogastaujama, kad Švedijos arba Estijos ūkio subjektai atsidurs „mažiau palankioje konkurencinėje padėtyje nei kitose valstybėse narėse įsisteigę ūkio subjektai“.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras dar kartą primena LR Seimui, Vyriausybei ir Finansų ministerijai, kad Lietuva ir toliau pirmąja pagal savižudybių skaičių pasaulyje, kad šalyje yra plačiai paplitusi narkomanija ir alkoholizmas, kad beveik trečdalis Lietuvos šeimų gyvena ties skurdo riba, o 20 proc. žemiau skurdo ribos, kad didėjanti socialinė atskirtis skatina masinę gyventojų emigraciją, kuri tapo šalies nacionalinio saugumo problema, todėl pabrėžtinai ragina Lietuvos Respublikos Seimą ir Vyriausybę:

- nedelsiant priimti Lietuvos Respublikos Vartojimo kredito įstatymo pataisas, ribojančias greitųjų kreditų bendrovių reklamą, neleidžiančias greitųjų kreditų bendrovių reklamai skverbtis į privačią žmogaus gyvenimo erdvę (SMS žinutės, el. laiški, individualūs telefoniniai pokalbiai reklamos tikslais ir kt.);
- griežtai reglamentuoti greitųjų kreditų suteikimo sąlygas pajamų negaunantiems asmenims, įskaitant jaunos iki 25 metų amžiaus asmenis;
- neskolinti nuo alkoholio ar narkotinių bei psichotropinių medžiagų apsvaigusiems asmenims, taip pat asmenims, įtrauktiems į priklausomybės ar psichiatrijos ligų įskaitą;
- skolinti tik sudarant paskolos sutartį su nustatytos tapatybės asmeniu.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras ir toliau mano, kad greitųjų kreditų bendrovių veikla, kaip ypač socialiai jautri visuomenei, turi būti tik licencijuojama ir griežtai valstybės priežiūros institucijų kontroliuojama.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro nariai:

<i>Lietuvos žmogaus teisių asociacija</i>	– <i>Vytautas Budnikas</i>
<i>Piliečių gynimo paramos fondas</i>	– <i>Stasys Kaušinis</i>
<i>Lietuvos Helsinkio grupė</i>	– <i>Stasys Stungurys</i>

Išvadoms pritaria:

<i>Lietuvos nacionalinė vartotojų federacija</i>	– <i>Alvita Armanavičienė</i>
<i>Lietuvos bankų klientų asociacijos vadovas</i>	– <i>Rūtenis Paukštė</i>
<i>LMA akademikas, profesorius, Lietuvos Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys</i>	– <i>Antanas Buračas</i>
<i>Medicinos mokslų daktaras, profesorius</i>	– <i>Alvydas Pauliukevičius</i>

DĖL VARTOJIMO KREDITŲ REGLAMENTAVIMO

Lietuvos Respublikos Finansų ministerija Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centrai

2015-10-16 Nr. ((7.72-05)-5K-1520364-1520735)
-6K- 1507566
Į 2015-09-28 Nr.bn
2015-10-02 Nr.(15.2-91)-3-5226

Finansų ministerija išnaginėjo Jūsų 20,15 m. rugsėjo 28 d. kreipimąsi „Dėl greitųjų (vartojimo) kreditų”.

Pirmiausia norėtume padėkoti už Jūsų kreipimesi išdėstytas įžvalgas ir pasiūlymus, susijusius su vartojimo kredito teikimo teisinio reglamentavimo tobulinimu.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2015 m. rugsėjo 10 d. nutarimu Nr. 979 pateikė Lietuvos Respublikos Seimui išvadą dėl Lietuvos Respublikos vartojimo kredito įstatymo Nr. XI-1253 2, 8 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-2963(2) ir šiam projektui nepritarė. Norėtume pastebėti, kad Vyriausybė minėtu nutarimu išdėstė savo nuomonę ir pastabas dėl atskirų įstatymo projekte siūlytų teisinio reguliavimo priemonių ir taip pat atkreipė dėmesį į Lietuvos Respublikos Seime įregistruotą kitą Vartojimo kredito įstatymo pakeitimo projektą Nr. XI-1253, kurį parengė Seimo valdybos 2014 m. rugpjūčio 22 d. sprendimu Nr. SV-S-730 sudaryta darbo grupė. Pastarajame įstatymo projekte siūloma kompleksiskai ir išsamiai spręsti neatšakingo skolinimo ir skolinimosi problemas, be kita ko minimas ir Jūsų kreipimesi, sugriežtinant reikalavimus vartojimo kredito reklamai ir vartojimo kredito gavėjų kreditingumo vertinimui, nustatant vartojimo kredito sutarčių sudarymo ribojimus (draudimą skolinti nepilnamečiams, neveiksniams, riboto veiksnumo asmenims ir kt.), sukūriant nekredituotinų asmenų registrą, įtvirtinant nusiramino laikotarpį, kuomet paimtą vartojimo kreditą per 2 dienas galima gražinti nemokant palūkanų ir mokesčių, ir pažeidimams proporcingas sankcijas bei kt.

Tuo pačiu paminėtina, kad Seimo valdybos sprendimu sudaryta darbo grupė, kurios veikloje taip pat dalyvavo ir Finansų ministerijos atstovai, Vartojimo kredito įstatymo pakeitimus parengė įvertinusi labai daug pasiūlymų, gautų tiek iš darbo grupės narių, tiek ir iš kitų suinteresuotų asmenų, įskaitant ir nevyriausybinės organizacijas, ir asocijuotas struktūras, ir valstybės institucijas bei kitus asmenis.

Finansų ministerija tikisi, kad šiuo metu Seime svarstomi Vartojimo kredito įstatymo pakeitimai padės spręsti dėl neatsakingo skolinimo ir skolinimosi kylančias problemas vartojimo kreditų davėjų veiklos reglamentavimo ir vartojimo kredito gavėjų teisių apsaugos srityse, dėl kurių reikiate susirūpinimą savo kreipimesi.

Viceministras
Algimantas Rimkūnas

R. Radvilienė, 2390170

“Bobutės paskola”, “Bobutės kišenėlė”...

Teismuose net 26 proc. visų nagrinėjamų bylų yra greitųjų kreditų bendrovių prašymai priteisti laiku negražintas paskolas. Vilniaus apylinkės teisme per 2015 m. gauta 3 519 tokių bylų, Panevėžio miesto apylinkės teisme – 1642 bylos, Kauno apylinkės teisme – 3325 bylos ir t.t.

Bylos eigoje prie negražintos paskolos dar priteisiamas kredito mokestis, palūkanos ir delspinigiai, todėl suma išauga beveik dvigubai...

DĖL GREITŲJŲ KREDITŲ

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Lietuvos žmogaus teisių asociacijai

2015-10-06 Nr.(17.2-41)SD-6231
Į 2015-09-28

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau - Ministerija), išnaginėjo Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro (toliau - Centras) 2015 m. rugsėjo 28 d. išvadas dėl greitųjų (vartojimo) kreditų.

Ministerija pagal kompetenciją pritaria Centro rašte išdėstytai pozicijai, kad būtų griežčiau reglamentuota greitųjų kreditų suteikimo sąlygos pajamų negaunantiems asmenims, įskaitant jaunos iki 25 metų amžiaus asmenis. Manome, kad šiuo metu reglamentuojamas skolinimas nėra atsakingas, jauni asmenys, o tuo labiau ir pastoviai pajamų negaunantys asmenys, neturėdami pakankamai finansinio raštingumo žinių bei greitas ir lengvas galimybes pasiskolinti pinigų, tą daro neatsakingai ir neapgalvotai, dėk ko patiria tiek finansinių, teisinių, o tiek ir psichologinių problemų. Toks neapgalvotas skolinimasis dažnai tokius asmenis stumia į dar didesnę socialinę atskirtį.

Ministerija šiuo raštu taip pat siekia atkreipti dėmesį į

mūsų socialinio partnerio -Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos (toliau - LiJOT) dar 2014 m. spalio 25-26 dienomis vykusios LiJOT asamblėjos metu išsakytą poziciją dėl moksleivių ir jaunų asmenų žmonių finansinio raštingumo skatinimo (pozicija prisegama).

Labai svarbu paminėti, kad Ministerija siekdama ugdyti jaunų asmenų verslumą, jų finansinio raštingumo skatinimą kasmet organizuoja ir remia jaunų asmenų, jaunimo ir nevyriausybinų organizacijų projektus, skirtus jaunų asmenų verslumui ugdyti. Planuojama, jog jau šių metų spalio pabaigoje bus paskelbti nauji kvietimai teikti paraiškas konkursinei paramai gauti, tarp kurių remiamų prioritetų bus ir jaunų asmenų verslumo ugdymo skatinimas.

Viceministras

Gintaras Klimavičius

Jolanta Sakalauskiene, tel. 870668245, el. p. Jolanta.Sakalauskiene@socmin.lt

LIETUVOS JAUNIMO ORGANIZACIJŲ TARYBA

Pozicija dėl moksleivių ir jaunų žmonių finansinio raštingumo skatinimo

LiJOT Asamblėja Nr. 37,
2014 m. spalio 25-26 d. Vilnius

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau - LiJOT) yra didžiausia nevyriausybinė jaunimo organizacija Lietuvoje, vienijanti 66 didžiausias nacionalines jaunimo organizacijas ir regionines jaunimo organizacijų tarybas. LiJOT, būdama viena aktyviausių ne vyriausybinų jaunimo organizacijų Lietuvoje, supranta finansinio raštingumo svarbą ir išreiškia susirūpinimą dėl netenkinančios dabartinės situacijos moksleivių finansinio raštingumo klausimu.

2010 metais vienas iš Lietuvoje veikiančių komercinių bankų atliko tyrimą¹, kurio rezultatai parodė, jog jauni žmonės nėra pakankamai atsakingi už savo finansus, t. y. negeba planuoti savo biudžeto ir savo pajamų valdymo, nesuvokia pinigų vertės bei jų panaudojimo galimybių. Nors mokykloje yra sukurti mokymo įrankiai (ekonomikos ir verslumo pamokos), tačiau jie nėra veiksmingi, todėl moksleiviai, baigę mokyklą, yra finansiškai neraštingi ir negeba mokykloje gautų žinių pritaikyti kasdieniniame gyvenime.

Finansinio planavimo žinios yra svarbios kiekvienam jaunam žmogui, nepaisant jo amžiaus, mokymosi etapo ar gyvenamosios vietovės. Ekonomikos ir verslumo pamokose moksleiviai mokomi suprasti ekonominius terminus ir jų principus, bet mažai dėmesio skiriama darbo rinkos, mokesčių, atsakingo skolinimosi aspektams, finansiniams produktams (pvz., investiciniams fondams, gyvybės draudimui, pensijų kaupimui ir kt.), todėl moksleiviai vėliau nesupranta valstybėje vykstančių ekonominių procesų. Jaunas žmogus, neturėdamas šių žinių, nesugeba objektyviai vertinti rizikos ir savo galimybių priimdamas finansinius sprendimus, dėl to gali patirti asmeninius nuostolius.

Tai lemia socialines problemas: nedarbą, didėjančią socialiai remtinų žmonių skaičių ir kt. Kryptingas finansinio raštingumo ugdymas reikalingas, kad moksleivis ar jaunas žmogus mokėtų priimti sprendimus dėl finansų planavimo, namų ūkio biudžeto, materialaus turto įsigijimo, skolinimosi, taupymo ir investavimo. Tai padėtų racionaliai planuoti savo asmeninius finansus ir leistų išvengti galimų finansinio neraštingumo keliamų socialinių problemų.

LiJOT, atsižvelgdama į esamą moksleivių ir visos visuomenės finansinio raštingumo stygių, siūlo šiuos sprendimo būdus:

1. Peržiūrėti ekonomikos ir verslumo pamokų ilgalaičius ugdymo planus, juos atnaujinti, atsižvelgiant į socialinių partnerių pateiktas išvadas², bei ieškoti tinkamo santykio tarp teorinių ir praktinių žinių suteikimo.

2. Bendradarbiaujant su jaunimo organizacijomis, skirtingomis institucijomis, socialiniais partneriais, sukurti tikslingą strategiją, skirtą ekonomikos, verslumo ir finansinio raštingumo kompetencijų ugdymui.

3. Plėtoti socialinių partnerių tinklą, kuriuo galėtų naudotis bendrojo lavinimo mokyklos, integruojant jau esamas panašias iniciatyvas ir skatinti jas į ekonomikos ir verslumo pamokas kviestis bankų, verslo informavimo centrų, darbo biržų, Sodros darbuotojus, nevyriausybinę organizacijas, privataus sektoriaus ir kitus atstovus, kurie gebėtų suteikti žinių finansinio raštingumo tema.

4. Diferencijuoti ilgalaičius ekonomikos ir verslumo pamokų planus 5-8 kl., 9-10 kl. ir 11-12 kl. moksleiviams.

5. Mokymo procese taikyti interaktyvius, aktyviu moksleivių įsitraukimu paremtus, mokymo metodus.

6. Kuriant mokomąsias mokinių bendroves³ ir įgyvendinant kitas praktines iniciatyvas, skatinti moksleivių ir jaunų žmonių verslumą.

7. Skiriant finansavimą jaunimo ir su jaunimo dirbančioms organizacijoms, prioritetą suteikti finansinį raštingumą skatinantiems projektams.

8. Organizuoti finansinio raštingumo viešinimo iniciatyvas, pvz., kartu su jaunimo organizacijomis surengti finansinio raštingumo savaitę, siekiant įtraukti kuo daugiau Lietuvos moksleivių ir jaunų žmonių.

9. Pasitelkti atvirus jaunimo centrus ir erdves, jaunimo darbo centrus, bendrinio jaunimo informavimo ir konsultavimo sistemą, bendradarbiauti su viešosios įstaigos „Versli Lietuva“ atstovais ir su verslo informacijos centrais, kuriuose būtų teikiama tikslinga informacija apie asmeninių finansų vadybą, verslo kūrimą, atsakingą skolinimąsi, finansų politiką valstybėje. Suteikti galimybę atlikti praktines užduotis ar praktiką.

Lietuvos jaunimo organizacijų taryba yra įsitikinusi, jog valstybės institucijos, kartu su Lietuvos banku bei socialiniais partneriais pradėjusios aktyviai diskutuoti ir spręsti nepakankamo moksleivių ir jaunų žmonių finansinio raštingumo problemą, gali kurti socialiai atsakingą ir žiniomis grįstą, sumanią, darnų ekonomikos vystymąsi išmanančią visuomenę. Atsakingi jauni žmonės, gebantys tikslingai disponuoti savo finansais, turės galimybę kurti tvarią ekonomiką.

Prezidentas

Mantas Zakarka

Lietuvos žmogaus teisių organizacijos stebi ir analizuoja visuomenei svarstyti teikiamų įstatymų projektus ir teikia Seimui pastabas bei siūlymus

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pasiūlymas dėl vartojimo kredito įstatymo Nr. XIIP-3370 (2) pakeitimo ir papildymo įstatymo projekto

2015 m. spalio 7 d.

Argumentai:

Greitųjų (vartojimo) kreditų reklama vis labiau didina gyventojų socialinę atskirtį. Svarbu tai, kad šis destruktivus greitųjų kreditų reklamos procesas yra skatinamas ir gausiai finansuojamas. Šiandien Lietuvoje penki didžiausiais reklamdaviais esantys verslo subjektai kasmet užsako reklamos už maždaug 270 mln. litų. Nėra abejonės, kad reklama daro tiesioginę įtaką žiniasklaidai, nes tai yra susiję su jos „išgyvenimu“ ir išlikimu. Todėl greitųjų kreditų bendrovės didina išlaidas reklamai. Nuo 2013 metų išlaidos reklamai padidėjo dvigubai ar net trigubai. Komercinių televizijų ir radijo stočių eteryje, internetinių žinių portaluose, skrajutėmis, telefoninės rinkodaros ir kitais būdais nuolat skleidžiama (pvz., „Bobutės paskola“) informacija apie tariamą greitųjų kreditų pranašumą: nereikia užsąstoti, greitąjį kreditą galima gauti užsisakius SMS žinute ir t.t. Todėl greitųjų kreditų skolinimosi mastas sparčiai didėja. Jų plėtra įgavo destruktivų mastą ir kelia pavojų nacionaliniam saugumui: daug greitųjų kreditų vartotojų prasiskolino, neteko paskutinio būsto ir atsidūrė socialiniame užribyje. Daugelis jų yra priversti parduoti savo turtą ir emigruoti iš Lietuvos - socialinės atskirties didėjimas tampa svarbiausiu gyventojų emigraciją skatinančiu veiksniu, o masinė emigracija jau tapo realiu pavojumi valstybės ir tautos išlikimui.

Socialinės atskirties didėjimą pastebi ir Lietuvos Respublikos Prezidentė 2015-05-22 rašte Nr. (1D-2018)-2D-2755, adresuotame LR Vyriausybės kanceliarijai, kuriame JE nurodo, jog dabartinis Vartojimo kreditų įstatymas „nėra pakankamai reglamentuotas, siekiant apsaugoti visuomenę nuo kylančių socialinių problemų“ (raštas pridamas).

Kita vertus, visuomenėje kilus greitųjų kreditų ekspansijos pasipriešinimui, vartojimo kreditų įstatymo pataisų Seime svarstymo išvakarėse ir jų svarstymo metu, žiniasklaidoje pradėtas masiškai transliuoti tariamas daugumos piliečių pritarimas greitųjų kreditų verslui (užsakomieji straipsniai, interviu, reportažai), neva šis verslas yra gniaužiamas, neva jį siekiama sužlugdyti.

Tačiau yra priešingai. Šis verslas vis labiau skverbiasi į žmogaus privatų gyvenimą, ardo šeimas, žmonių likimus, nestabdomai didina gyventojų socialinę atskirtį. Būtent ir dėl šio verslo sukeltų padarinių plinta alkoholizmas bei

savižudybės. Lietuvos žmogaus teisių organizacijos gauna informaciją apie padažnėjusius jaunuolių smurtinius nusikaltimus (žmogžudystes) ir savižudybes, kurias paskatino neapgalvotai paimti vartojimo kreditai ir jų nežabota reklama.

Atkreiptinas dėmesys, kad Estijoje greitųjų (vartojimo) kreditų reklama apskritai yra uždrausta.

Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada: jei dėl šios verslo rūšies (greitųjų kreditų) jau žudosi mūsų vaikai, jei ne tokia verslo rūšis, tai bent jos reklama turi būti besąlygiškai uždrausta, nes tai yra nebe verslo, o visuomenės doros ir moralės dilema.

Pasiūlymas:

Pakeisti ir papildyti 4 straipsnį:

4 straipsnis. Vartojimo kredito sutarties reklama

Bet kokia vartojimo kreditų reklama yra draudžiama.

Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas
Vytautas Budnikas

DĖL VAIKO TEISIŲ PAGRINDŲ ĮSTATYMO PROJEKTO

Lietuvos Respublikos Seimui

2015 m. gegužės 7 d.

Piliečių gynimo paramos fondas teikia savo pastabas ir pasiūlymas dėl Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo NR. I-1234 pakeitimo įstatymo projekto XIIP-2931:

Papildyti įstatymo projekto skyrių „Vaiko teisės ir laisvės“ straipsniu „Vaiko teisė į tėvą ir motiną“ ir jį išdėstyti taip:

Vaiko teisė į tėvą ir motiną

1. Kiekvienas vaikas turi teisę žinoti savo tėvą ir motiną ir būti jų globojamas.

2. Kiekvienas vaikas turi teisę, kad būtų atsižvelgiama į jo prigimtinių poreikių turėti tėvą ir motiną, kylantį iš lyčių skirtingumo bei motinystės ir tėvystės tarpusavio papildomumo.

3. Sprendžiant su vaiko įvaikinimu susijusius klausimus **prioritetas turi būti teikiamas vaiko poreikiui šeimoje turėti abiejų lyčių tėvus (itėvius)**, galinčius šeimoje prisiminti tėvystės ir motinystės pareigas.

4. Valstybė neturi priimti tokių teisės aktų bei kitiems asmenims suteikti teisių, kurių pasekmė – iš vaiko atimta galimybė turėti tėvą (itėvį) ir motiną (imotę).

Pagarbiai,

Piliečių gynimo paramos fondo direktorius
Stasys Kaušinis

KODĖL NORINT PROTESTUOTI PRIEŠ VALDŽIĄ REIKIA VALDŽIOS LEIDIMO?

Prisiminkime Sąjūdžio mitingus, piketus. Tuomet daugeliui net mintis nekildavo, kad negalima eiti į mitingą ar reikia prašyti jam leidimo. Šiemet rugsėjo 10-ąją įvyko profsąjungų mitingas. Buvo išduotas leidimas 2 tūkst. žmonių.

Piketai pas mus dabar ribojami. Norint juos rengti privalu pateikti prašymus. Ir leidimas išduodamas tam tikram skaičiui žmonių. Ar yra dar Lietuvoje demokratija, kurios taip norėjome ir dėl kurios kovojome?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras, Sąjūdžio tarybos narys, buvęs Valstybės saugumo departamento vadovas Mečys LAURINKUS, Lietuvos žmogaus teisių asociacijos pirmininkas Vytautas BUDNIKAS, Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas Artūras PAULAUSKAS ir filosofas Krescencijus STOŠKUS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

M.LAURINKUS: Nėra dabar situacija visiškai bloga. Ana valdžia, prieš kurią sukilo Sąjūdis, turėjo daug labai griežtų taisyklių. Bet tuo metu jau nebedrįso jų taikyti. Iš pradžių naudojo, bet tai tik suaktyvino Sąjūdį, o paskui ji jau išvis bijojo ką nors pasakyti.

Atkūrus Nepriklausomybę pirmoji Vyriausybė ir Atkuriamasis Seimas ėmė mąstyti, kaip turėtų būti reglamentuojami mitingai, ar reikia numatyti, kiek metrų nuo valdžios pastatų gali stovėti protestuotojai ir pan. Šios iniciatyvos autoriai rėmėsi demokratinėse valstybėse priimtais protesto reglamentais. Tuo metu ir Vyriausybėje, ir Seime buvo keliamas klausimas, ar dabar reikia susibūrimų taisyklės apibrėžti, ar palaukti, kol valstybė į kasdienybės vėžes, nes visuomenės nuotaikos tada buvo įvairios. Pradėti visur statyti STOP ženklus atrodė neracionalu.

Mano politinė karjera buvo susijusi su mitingais. O netrukus buvau paskirtas VSD direktoriumi, kuris tarsi turėtų imtis ribojimų. 1990 metais išsisukau nuo viešųjų renginių reglamentavimo pasakydamas, kad mano pozicija - labai paprasta: ar Kazimiera Prunskienė, ar Vytautas Landsbergis prie bet kurio didesnio susibūrimo turėtų išeiti ir su susirinkusiais pasikalbėti. Neatsiriboti. Aišku, ne prie kiekvieno susibūrimo, bet prie didesnio.

Deja, Vyriausybė nesutiko su tuo. Taip pat Seimas pradėjo galvoti apie ribojimus.

G.JAKAVONIS: Kiekviena nauja valdžia stengiasi apginti save ir nuogaustauja: mus išrinko, bet, neduok Dieve, mes kažką ne taip padarysime... Taigi jūs prie mūsų nelįskite.

V.BUDNIKAS: Kiekviena išrinkta valdžia nori užsitikrinti sau palankias sąlygas dirbti. Ji nori, kad būtų kuo mažiau protestų.

Mūsų susirinkimų įstatymas yra labai nedemokratiškas, bet dar ir jo įgyvendinimas yra ydingas. Daugelyje ES valstybių yra įteisinta galimybė rengti spontaniškus mitingus, o mes esame viena iš išimčių. Tačiau kai staiga nutinka kas nors, apie ką neįmanoma iš anksto žinoti, žmonės susirenka. Jie negali apie tai pranešti laiku pagal įstatymų nustatytą penkių dienų terminą. Ir toks spontaniškas susirinkimas laikomas neteisėtu.

Turime daug pavyzdžių. 2013 m. rugsėjį Panevėžio miesto policijos komisariatas surašė administracinės teisės pažeidimo protokolą pilietei Ritai Jusienei, nes ji dalyvavo spontaniškame mitinge, kur susirinko grupelė žmonių po to, kai mergaitė buvo išžaginta ir sudeginta. Tie keli žmonės stovėjo su valstybine vėliava prie policijos komisariato, ramiai, iškilmingai, ir degino žvakutes. Už tai ši pilietė buvo nubauta 500 litų bauda. Kaip ji galėjo numatyti, kad sudegins tą mergaitę, ir prieš penkias dienas pranešti? Tai nerealu.

Tų pačių metų lapkritį buvo surengtas spontaniškas mitingas sostinės Jakšto gatvėje, prie Specialiųjų tyrimų tarnybos būstinės. Ten susirinko apie 40 žmonių. Apie tai irgi nebuvo iš anksto pranešta. Bet, atkreipkite dėmesį, jokios policijos reakcijos nebuvo.

Spontaniškų mitingų Lietuvos miestuose kilo dėl Rusijos invazijos į Ukrainą, lietuviai rinkosi palaikyti Ukrainos žmonių. Niekas nederino tų spontaniškų mitingų, nes nebuvo kada. Niekas negalėjo prognozuoti invazijos prieš penkias dienas.

Šių metų kovo 1 dieną Vilniuje vyko eisena, skirta Rusijos valdžios opozicijos lyderiui Borisui Nemcovui atminti. Joje buvo daugiau nei 15 žmonių. Kaip galima buvo tą eisena įteisinti pagal įstatymų nustatytus reikalavimus, jeigu niekas iš anksto nežinojo, kad B.Nemcovas bus nužudytas? Ir šiuo atveju nuobaudų nebuvo taikyta.

Taigi įstatymas yra. Bet jis taikomas selektyviai, pagal aplinkybes. Tai priklauso nuo to, kas valdžiai patinka, o kas ne.

Apie įstatymų ydas, kuo mes neatitinkame pagrindinio demokratijos įtvirtinto europinio principo ir skiriamės nuo kitų valstybių, pakalbėsiu atskirai.

G.JAKAVONIS: Ar iš tikrųjų mums kyla tokių bausių grėsmių, kad reikia tokių griežtų įstatymų dėl susirinkimų teisės ir šiuo požiūriu esame kone griežčiausi tarp visų ES valstybių?

A.PAULAUSKAS: Kai įvyksta minėti spontaniški susibūrimai ir motina uždega žvakutę dėl savo dukros mirties, o paskui jai už tai skiriama bauda... Manau, turėtų pirmiau veikti žmogiškumas, o ne įstatymas.

Mes skatiname žmonių dalyvavimą politiniame gyvenime, kviečiame išreikšti nuomonę, nebūti abejingus. Norime, kad susiformuotų pilietinė visuomenė, kuri turi savo nuomonę ir vertybes. Be dalyvavimo įvairiuose mitinguose, piketuose, referendumuose, parašų rinkimuose tokios

visuomenės tiesiog neįmanoma suformuoti.

Kaip politikas pradėjau savo veiklą nebūdamas Seime. Mūsų neparlamentinė partija naudojo tuo metu mums Konstitucijos suteikta teisė rinkti parašus bei teikti įstatymų projektus. 1999 m. paaiškėjo, kad šiuo klausimu net nėra nustatyta jokios tvarkos. Kai surinkome 50 tūkst. parašų ir atnešėme į Seimą, tuometis kancleris Jurgis Razma pasakė: „Nežinau, kaip priimti, nėra tvarkos, nėra įstatymo...“

Kai buvo priimamas įstatymas dėl renginių laisvės, dirbau prokuratūroje. Bandėme paaiškinti, jog svarbiausia, kad nebūtų pažeista viešoji tvarka, o žmonės susirinktų tikrai dėl pozicijos išreiškimo, norėdami išsakyti savo politines nuostatas. To niekas negali drausti.

Bet dabar dažnai domimasi, koks bus mitingas, kas jį organizuoja, ką susirinkusieji kalbės, o po to nusprendžiama: gal sudarykime jiems sąlygas, bet kiek apribokime. Neva jūs eikite prie Sporto rūmų ar mitinguokite kur nors miesto pakraštyje, kad mums netrukdytumėte.

Tokia pozicija jau yra draudimas išreikšti nuomonę, o ne rūpinimasis viešąja tvarka. Aš laikau nuostatos, kad turi būti pareikštinė tvarka: tu apie renginį informuoji, policija žino, kad ten susirinks žmonės, ir sustiprina pajėgas, užtikrina viešąją tvarką.

Bet dabar galioja leidimų tvarka. Mano nuomone, mes labai apribojome susirinkimų teisę, skaičiuojame žmones. Todėl jie ima gudrauti: du piketus tuo pačiu klausimu greta rengia skirtingų pažiūrų piketuotojai, kad jų nenubaustytų. Arba vienas išeina, o kitas ateina... Girdėjau visokių tokių taisyklių apėjimo būdų.

Valdžia neturi drausti žmogui pasakyti savo nuomonę, privalome jam sudaryti sąlygas tai padaryti. Pats esu pateikęs ne vieną įstatymą, kad palengvintume parašų rinkimą, sumažintume būtinų parašų skaičių, pailgintume jų rinkimo laiką. Surinkti per du mėnesius įstatymo projektui 50 tūkst. parašų jau yra itin trumpas terminas. Bet visi mūsų siūlymai įstrigo.

Eidamas į šį pokalbį pasižiūrėjau, kad tuos projektus pateikiau 2013 m. gegužę. Jie jau pustrėčių metų guli Teisės komitete. Taigi nėra didelio noro lengvinti visuomenei galimybę dalyvauti politikoje, nors Konstitucijoje pasakyta, kad svarbiausi valstybės klausimai turi būti sprendžiami referendumu.

Kita vertus, nebūtina visada formaliai referendumą organizuoti. Jeigu toks mitingas vyktų Sąjūdžio laikais Vingio parke, manau, jis kaip referendumas būtų. Žmonės jau ateidami išsakytų savo nuomonę.

Bet dabar nebėra tokių mitingų. Reikia atvirai pasakyti, kad ir žmonių noras dalyvauti tokiuose renginiuose susilpo. Į profsąjungų rengtą mitingą žmonės buvo atvežti iš įvairiausių miestų... Prisimenu, rengėme protestą, kai pensininkams buvo mažinamos pensijos. Kvietėme ateiti prie Seimo ir parodyti savo poziciją. Susirinko gal tūkstantis...

K.STOŠKUS: Žmonės turi skirtingą matymą. Jūs žiūrite vis dėlto iš valdžios pozicijos, stengiatės ją apginti. Sąjūdžio metu aš jau nelabai pretendavau į tą viršų, mačiau viską iš apačios. Man buvo svarbu būti su žmonėmis,

kurie nešė tą naštą, ir iki šios dienos tai rūpi.

Jūs dabar puikiai viską nušvietėte, bet pasakę „A“ nepasakote „B“. Reikia griežtesnę išvadą padaryti, dėl ko neturime Lietuvoje pilietinės visuomenės.

Žmonės dabar jau bijo. Juk tai akivaizdu. Buvo keli teismai. Mūsų gerbiama velionė Romualda Ozolė teisė už mitingų organizavimą. Kartu su juo buvo teisiami Bronislovas Genzelis, Darius Kuolys.

G.JAKAVONIS: Dar Povilas Gylys...

K.STOŠKUS: D.Kuolys paskui dar išsikariavo teisę, kad eina į aikštę prie prezidentės ir prašo tiesos. Ir aš ten nueidavau kartais... Buvo gražu žiūrėti į tas susirinkusiųjų grupes, kai trys fotografai iš policijos fotografuoja kiekvieną. Neva jūs nusigąsite, vaikėzai, čia susirinkę. Arba kitiems pasakysite, kad fotografuoja, ir tie kiti nebeateis. Kai toks procesas vyksta 25 metus, kurie žmonės to dar norės? Daugelis turi savisaugos jausmą.

Bet dabar atsirado dar nebūtas dalykas. Radosi supratimas, kad nieko, žmogau, nebepakeisi. Anksčiau valdžia protestų prisibijojo, o dabar galvoja: na, papiketauote, suerzinate kažką, o kas iš to?

Per pastarąjį referendumą duota suprasti: jeigu kas jame ranką pakėlė, tai esą yra didžiausi pilietiniai nusikaltimai. Referendumu norėta parodyti, kad šioji tokia pilietinė visuomenė vis dėlto dar yra, bet po jo paaiškėjo, kad dabar ji savo galios neteko.

Demokratija niekada nebuvo padovanota. Ji yra jėgų pusiausvyra. O kad jėgų pusiausvyra susidarytų, viskas priklauso nuo valdžios tolerancijos. Jeigu valdžia toleruoja, sudaro galimybes masėms reikšti savo valią, tada pilietinė visuomenė ima po truputį formuotis.

Savivalda kuriasi nuo pat žemiausios grandies. Žmonės turi pajusti, kad patys tvarko savo reikalus, tai jų reikalai ir jie turi priedermę juos tvarkyti. Jeigu žmogus nori šiek tiek pramokti politinės veiklos ar demokratijos principų, jis turi pradėti nuo savo reikalų tvarkymo. Paskui pilietinė visuomenė turėtų bręsti iki aukštesnių pakopų.

Lietuvoje nėra vieningų profsąjungų, nes grupelės užsiima sau teritoriją, susitaria su valdžia ir įsitvirtina. Tokia savotiška trišalė taryba dabar mielai atstovauja vadinamosioms profsąjungoms. Todėl nebėra abipusio pasitikėjimo, atsirado atotrūkis, kuris išreiškiamas paprastu veiksniu: žmonės bėga iš to krašto, kuris jiems yra neįaukus, nepatogus, nedemokratiškas, neteisingas. Ne tik dėl turtinių dalykų, ne tik dėl atlyginimų. O dėl savo menkumo suvokimo. Neva čia aš esu niekas, o ten nuvažiavęs iš karto gausiu socialines garantijas.

Per 25 metus nesukūrėme pilietinės visuomenės. Dabar niekaip negali pasakyti, kad dėl to nėra nusipelnusių mūsų gerbiamos valdžios institucijos. Ieškome pasiteisinimų, kad karas Artimuosiuose Rytuose vyksta, kažkokie nusikaltėliai išėjo iš savo šalies ir traukia mūsų link... Yra visokių išvairių iš savo krašto būdų. Nebūtinai ginklu. Bet toliau badoma pirštais: jūs eikite, balsuokite, bus demokratija.

Nieko dėl to nebus. Balsai vis tiek išsibarsto.

G.JAKAVONIS: Atsimenu 2009-ųjų sausio mėnesio langų daužymą. Ar iš tiesų tuomet būta pavojaus, ne pačiai valdžiai, o valstybei, kad piketas ir ginkluoti priešai ką padarytų?

M.LAURINKUS: Kai teko vadovauti VSD, man buvo priekaištauta ir iš dešinės, ir iš kairės, kad departamentas nepakankamai tiria galimas provokacijas. Buvo pasigesta visuomeninių procesų apžvalgos, todėl vėliau VSD atsirado specialiai tam skirtas atskiras padalinys.

Iš mūsų buvo reikalaujama tirti, ar visuomeniniuose procesuose, kuriems priklauso ir žmonių susibūrimai, nėra organizuotos galimai nusikalstamos veiklos. Tokio prevencinio darbo, galiu pasakyti, nepavyko atlikti. Aš ir pats nenorėjau vykdyti tokios funkcijos, nes esu sąjūdininkas...

Kartais atitinkamam Seimo komitetui neteisingai buvo pateikiama informacija, kad įžvelgiama galima grėsmė tam tikruose susibūrimuose, susijusiuose su senosiomis religijomis. Tai, be abejo, nesąmonė. Bet kai kas tokią grėsmę pagal savo išsilavinimo lygį imdavo įsivaizduoti kaip tikrovę...

Kokių nors priemonių taikyti nereikėjo. Tuo laikotarpiu, kuriuo man teko būti VSD vadovu, dar nebuvo įsigalėjusi nuomonė, kad būtina viskas vyksta dėl mūsų kaimyninės valstybės slaptų interesų. Ji atsirado ir suaktyvėjo jau man pasitraukus.

Dabar, galiu pasakyti, įvyko maža revoliucija. Ir premjeras Algirdas Butkevičius, ir Seimo pirmininkė Loreta Graužinienė nė vieno blogo žodžio nepasakė apie protestą prie Seimo dėl siūlomo socialinio modelio. L.Graužinienė net pagyrė, kad žmonės naudojami tokia savo teise. Manau, tai savotiškas lūžis, atsiranda tolerantiškas požiūris.

V.BUDNIKAS: Demokratijos tikslas - visuomenės ir valstybės klestėjimas. O mes to klestėjimo lyg nesiekiamo, nes turime suvaržymų, dėl kurių visuomenė negali kūrybiškai plėtotis. Valdžią mingai, piketai baugina, sudaro jai nepatogumų.

Palyginkime save su kitomis ES valstybėmis šiuo požiūriu. Štai turiu sąrašą. Čekijoje norint įgyvendinti susirinkimo laisvę protestuotojams nereikia nieko derinti su valdžia. Suomijoje, Danijoje, Italijoje, Ispanijoje, Estijoje žmonės irgi turi teisę susirinkti be išankstinio leidimo. Bet Vengrijoje susirinkimui reikalingas leidimas. Bulgarijoje privaloma apie jį pranešti prieš 48 valandas, Lenkijoje - prieš tris dienas. Taigi matote, kokia padėtis. Lietuva šiuo požiūriu patenka į pokomunistinių valstybių sąrašą. Pas mus net prieš penkias dienas privaloma detaliai informuoti valdžią apie būsimą susirinkimą.

Dabar kritikuojamas prieškarinis režimas. Bet 1920 m. vasario 21 dieną valstybės tarybos priimto Susirinkimų įstatymo 5 straipsnyje buvo įrašyta, kad viešų susirinkimų rengėjai privalo raštu ne vėliau kaip prieš 24 valandas pranešti atitinkamos policijos nuovados viršininkui, kad rengiamas susirinkimas.

Privalėjo tik pranešti, bet joks derinimas nebuvo būtinas.

Atkreipkime dėmesį, kaip evoliucionuoja mūsų susirin-

kimų įstatymas. Ilgainiui atsirado straipsnis, kad minint valstybines šventes (Vasario 16-ąją arba Kovo 11-ąją) pirmenybė parinkti renginiui vietą ir laiką suteikiama savi-valdos arba valstybės institucijoms.

Tokia nuostata atsirado po to, kai mūsų tautininkai pražygiavo prospektu. Tuomet Seime atsirado siūlymas išaiškinti, kas yra renginiai. Visuomenei, piliečiams imami taikyti užkardymai, kad jie nepareikštų savo valios. Kad nežygiuotų prospektu, tarkime, Kovo 11-ąją, tie, kurie yra nepageidaujami.

Analizuodami įstatymų ydas matome, jog piliečiams taikoma labai daug įpareigojimų, o valdžiai - beveik jokių. Ji gali neduoti susirinkimui sutikimo, nesuderinti vietos ir net nepaaiškinti, dėl kokių priežasčių taip nusprendė, nors Europos Žmogaus Teisių Teismas daugelyje bylų išaiškino, kad drausti rinktis į taikius mitingus turi būti ypač svarbių priežasčių. Net kai ateina priešingų pažiūrų žmonės, tai negali būti pretekstas uždrausti jų susirinkimą. Privalu pateikti labai svarių įrodymų, kad organizatoriai turi smurtinių ketinimų, pavojingų ginklų ar pan. Policija turi surinkti atitinkamus duomenis, tik po to galima susirinkimą uždrausti. O pas mus dabar jokie preteksto uždrausti nereikia ir jokių problemų dėl to nekyla.

Kita vertus, tenka apgailėstauti, kad mūsų piliečiai turi įvairių baimių, o gal nėra įpratę ginti savo teisių. Kai buvo signatarų Romualdo Ozolo ir Bronislovo Genzelio teismas, Lietuvos žmogaus teisių asociacija jame pateikė savo vertinimą. Aš jiems siūliau, kad laimėję visų instancijų teismus pateiktų savo ieškinį dėl pareigūnų kaltės. Siūliau prisiteisti žalą. Nors ir vieną litą. Jie atsakė, kad jiems pinigų nereikia. Neva negražu, kad signatarai reikalaus jų iš valstybės. Tikinai, jog svarbu duoti signalą žmonėms, kad kovojame su neteisybe, be to, būtų nustatyti tos neteisybės kaltininkai. Tuomet vyko diskusijos: tai kas gi davė komandą daryti visą tą spektaklį? Turėjome puikią progą pilietinei visuomenei parodyti, kaip viskas vyksta demokratinėse valstybėse, jeigu pažeidžiamos piliečių teisės.

Mes, žmogaus teisių gynėjai, manome, kad teismai yra institucija, į kurią verta kreiptis, antraip viskas tėra deklaracijos. Daugeliu atvejų siūlyčiau žmonėms naudotis teismų pagalba, kai pažeidžiamos jų teisės. Signatarai šios progos neišnaudojo, nors būtų padarę mums visiems didelę paslaugą.

G.JAKAVONIS: Gerbiamas Artūrai, dabar vadovaujate Saugumo komitetui. Ar esate turėję informacijos, kad vieno ar kito renginio metu bus neramumų?

A.PAULAUSKAS: Būta pasvarstymų, kad gali kas nors atsitikti. Esą kas nors išreikš mūsų valstybei priešišką poziciją, kuri vėliau nuvilnytų pasaulyje. Bet iš patirties pasakysiu, kad tokie nuogastavimai labai retai pasitvirtina. Paprastai žiniasklaida galimą grėsmę kiek perdeda. Arba būdavo imamasi prevencinių priemonių ir tie, kurie ketino elgtis netinkamai, atsisakė savo ketinimų. Reikėtų aiškiai nustatyti organizatoriams atsakomybės ribas. Gal net materialines, jeigu pažeidžia viešąją tvarką ir kenkia mūsų valstybės interesams.

Bet turiu gerą pavyzdį. Neseniai kažkokios merginos išėjo prie Vyriausybės mitinguoti prieš šauktinių kariuomenę. Tuojau pat atėjo Šaulių organizacijos nariai ir išreiškė kitą, patriotinę poziciją. Galima amortizuoti tą informaciją, kuri mums atrodo nepatriotinė arba nesutampanti su valstybės interesais, bet leisti abiem pusėms išreikšti savo poziciją.

Galime reaguoti tokiu būdu. Bet draudimais tikrai nieko nepasieksime, tik viską suvarysime į pogrindį, o to mums tikrai nereikia.

G.JAKAVONIS: Gal valdžia turi būti nuolat dirginama mitingais, kad savo malonumuose neužmigytų?

K.STOŠKUS: Antikos patirtis daug ko gali pamokyti. Imperijoje labai mokėta manipuliuoti liaudimi. Vadina mieji demagogai didžiulius pinigus mesdavo, gladiatorių žaidimus rengdavo, pietus ruošdavo visam miestui... Neva užsiimkite tik jūs kuo nors.

Tokia yra Romos patirtis, bet ten vis dėlto liaudis dalyvaudavo priimant sprendimus. Tiesioginės demokratijos buvo daugiau, nei Lietuvoje yra dabar.

Demokratijos niekas veltui nedalija, visais laikais demokratizmas įsitvirtindavo tik tiek, kiek susidarydavo jėgų pusiausvyra, pastatanti į vietą ir savanaudiškesnius, ir gobšesnius žmones. Taip nutinka, jeigu tauta turi galių mobilizuotis, pasipriešinti, turi savo organizacijas ir savivaldos formas, profsąjungas.

O mes viso to neturime. Šitoje dykumoje gali daryti, ką tik nori. Dėl to tie vargšai žmogeliai matydami, kad nieko nėra verti, susideda krepšius ir išvažiuoja. Bent žinos, jog kitame krašte bus lygiaverčiai su kitais emigrantais. Nepretenduos į savo laisvą ir nepriklausomą valstybę, kurios taip kadaise tikėjosi ir džiaugėsi jos atsiradimu.

„Respublika“, 2015 spalio 12 d.

„Kai įvyksta minėti spontaniški susibūrimai ir motina uždega žvakutę dėl savo dukros mirties, o paskui jai už tai skiriama bauda... Manau, turėtų pirmiau veikti žmogiškumas, o ne įstatymas”,- Artūras Paulauskas.

Tariamasis valdžios „žmogiškumas“ akivaizdžiai atsiskleidžia sutrumpintame Panevėžio teismų nutarime ir nutartyje (tekstas sutrumpintas).

PANEVĖŽIO MIESTO APYLINKĖS TEISMAS Nutarimas

adm. byla Nr. A2.11.-2969-229/2013
2013 m. spalio 25 d. Panevėžys

Panevėžio miesto apylinkės teismo teisėja Rita Bilevičienė, dalyvaujant administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui, išnagrinęjusi Ritos Jusienės, Lietuvos

Respublikos pilietės, lietuvės, aukštojo išsilavinimo, ištekėjusios, nedirbančios, gyvenamąją vietą deklaravusi (duomenys neskelbtini), Panevėžio raj. administracine tvarka nebaustos, neteistos, administracinio teisės pažeidimo byla, ir nustatė:

Rita Jusienė 2013 09 24 apie 12.05 val. būdama susirinkimo organizatorė **dalyvavo pikete**, adresu Panevėžys, Tulpių g. 60. **Pikete dalyvavo 8 žmonės**. Rita Jusienė vadovaudama susirinkimui **nepranešė Panevėžio miesto savivaldybei**, kaip numatyta Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo 6 str. 1 d. Tokiais savo veiksmais Rita Jusienė **pažeidė Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo** 6 str. 1 d. ir padarė administracinį teisės pažeidimą, numatytą Lietuvos Respublikos ATPK 1887 str. 1 d.

Ritos Jusienės padarytas administracinės teisės pažeidimas įrodytas byloje esančia medžiaga: 2013-09-24 apie 12.05 val. iš Panevėžio apskrities VPK OVS budėtojo telefonu gavo informaciją, kad Panevėžyje, Tulpių g., priešais Panevėžio apskrities VPK pastatą, esantį Panevėžyje, Tulpių g. 60, yra susirinkusi grupė žmonių, kurie piketuoja. Nuvykęs į vietą nustatė, kad priešais Panevėžio apskrities VPK pastatą, Panevėžyje, Tulpių g., ant šaligatvio yra susirinkusi 8 žmonių grupelė. **Vienas vyriškis rankose laikė Lietuvos respublikos valstybės vėliavą su gedulo ženklu, o ant šaligatvio dangos buvo uždegtos penkios žvakutės. Visi pikete dalyvavę asmenys buvo tvarkingai apsirengę, jokių šukių ar kitokių veiksmų, įžeidžiančių ar žeminančių valstybes institucijas nenaudojo.** Paklausus, kokie yra šios akcijos tiksliai ir ko siekia jos dalyviai, kaip atstovė prisistačiusi moteris, kuri nurodė, esanti Rita Jusienė, kad neatstovauja jokia politinei ar visuomeninei organizacijai. Ji paaiškino, kad visi susirinkę asmenys yra tiesiog aktyvūs piliečiai, kurie **nori atkreipti visuomenės dėmesį, kad ne visas teisėsaugos sistemoje yra gerai**, jeigu įvyksta tokie dideli rezonansą visuomenėje sukeliantys įvykiai, kaip 2013-09-21 Panevėžio rajone įvykdytas merginos nužudymas, taip pat kiti panašūs įvykiai. Ji paaiškino, kad ši situacija vykdoma visuose didesniuose miestuose 2013-09-24 nuo 12.00 iki 13.00 val.

Rita Jusienė paklausta, ar vadovaujantis Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo 6 str. 1 d. yra pranešta Panevėžio miesto savivaldybės administracijai, atsakė, kad to nepadarė.

Įvertinus administracinio teisės pažeidimo bylos aplinkybių visetą, darytina išvada, jog Rita Jusienė padarytas administracinis teisės pažeidimas yra teisingai kvalifikuotas pagal LR ATPK 188 str. 1 d., nes ji apie piketo rengimą Panevėžio miesto savivaldybės administracijos direktoriaus neinformavo. Pažeidėjo kaltė įrodyta visiškai, todėl ji baustina.

Teismas, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos ATPK 24 str., 188 str. 1 d., 286 str., 287 str. 1 d. 1 p., NUTARIA:

Ritai Jusienei pripažinti padariusi pažeidimą, numatytą Lietuvos Respublikos ATPK 1887 str. 1 d., ir ją nubausti 500 Lt (penkių šimtų litų) bauda.

Adm. byla Nr. ATP-549-193/2013

PANEVĖŽIO APYGARDOS TEISMAS**Nutartis**

2013 m. gruodžio 27 d. Panevėžys

Panevėžio apygardos teismo **teisėjas Ričardas Gily**s, teismo posėdyje rašytinio proceso tvarka išnagrinėjęs **Ritos Jusienės** (toliau - Pažeidėja) apeliacinį skundą dėl Panevėžio miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 25 d. nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje

Nustatė:

Panevėžio miesto apylinkės teismas skundžiamu nutarimu nubaudė Pažeidėją pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau - ATPK) 1887 straipsnio 1 dalį 500 Lt bauda už tai, kad ji 2013 m. rugsėjo 24 d. apie 12.05 val. būdama susirinkimo organizatorė, dalyvavo pikete, adresu Panevėžys, Tulpių g. 60. Pikete dalyvavo 8 žmonės. Rita Jusienė vadovaudama susirinkimui nepranešė Panevėžio miesto savivaldybei, kaip numatyta Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo (toliau - Įstatymas) 6 straipsnio 1 dalyje.

Apeliaciniu skundu Pažeidėja prašo- panaikinti skundžiamą nutarimą-ir administracinio teisės pažeidimo bylą nutraukti. **Pažeidėja cituoja** skundžiamą nutarimą, Įstatymo 6 straipsnio nuostatas, **Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos „Taikių susirinkimų laisvės gaires”** bei teigia, jog ji neturėjo nei pareigos nei galimybės laiku pranešti apie piketą. Nurodo, jog piketas buvo taikus - šūkiu ar kitokie veiksmai, įžeidžiantys ar žeminantys valstybės institucijas naudojami nebuvo, minimalus leidžiamas 25 m atstumas nuo įėjimo į Panevėžio AVPK pastatą buvo išlaikytas, taigi Pažeidėja savo dalyvavimu spontaniškame pikete jokio viešosios tvarkos ar kitokio pažeidimo nepadarė. Piketas prie Panevėžio AVPK įvyko spontaniškai, po rezonansą visuomenėje sukėlusio įvykio, **nei Pažeidėja nei kiti piketo dalyviai negalėjo jo iš anksto numatyti, kaip ir būsimo piketo, be to pareigą pranešti apie organizuojamą susirinkimą turi tik susirinkimo organizatorius, bet ne jo dalyviai.**

Atsiliepimu į apeliacinį skundą administracinio teisės pažeidimo protokolą surašiusi institucija - Panevėžio apskrities vyriausiasis policijos komisariatas - prašo apeliacinį skundą atmesti ir skundžiamą nutarimą palikti nepakeistą.

Apeliacinis skundas atmetamas.

Patikrinęs byloje esančius duomenis įrodymų vertinimo aspektu apeliacinės instancijos teismas sprendžia, kad apylinkės **teismo išvados dėl R. Jusienės kaltės padarius ATPK 1887 straipsnio 1 dalyje numatytą pažeidimą yra pagrįstos ir motyvuotos.**

Pažeidėja pagal ATPK 1887 straipsnio 1 dalį nubaus-ta už tai, jog vadovaudama susirinkimui **apie piketą nepranešė** Panevėžio miesto savivaldybei ir tuo pažeidė Įstatymo 6 straipsnio 1 dalies nuostatas. Vadovaujantis Įstatymo 6 straipsnio nuostatomis susirinkimo organiza-

toriai laisva forma privalo pranešti savivaldybės administracijos direktoriui ar jį pavaduojančiam asmeniui apie organizuojamą susirinkimą, kuriame dalyvaus ne daugiau kaip 15 žmonių.

Pažeidėja skunde iš esmės neigia, jog ji buvo minimo piketo organizatorė, tačiau kaip matyti iš skundžiamo nutarimo, Pažeidėja apylinkės teismo posėdžio metu savo kaltę pripažino bei nuoširdžiai gailėjosi.

Taip pat Pažeidėja teigia, jog savo dalyvavimu spontaniškame pikete jokio viešosios tvarkos ar kitokio pažeidimo nepadarė, tačiau apeliacinės instancijos teismas pažymi, jog ATPK 1887 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta administracinė atsakomybė už Lietuvos Respublikos susirinkimų įstatymo pažeidimus ir atsakomybės pagal šį straipsnį kilimui **užtenka minėto įstatymo normų nustatyto teisinio reglamentavimo nesilaikymo**, tai yra viešosios tvarkos ar kitokie pažeidimai nėra šios normos sudėties požymis.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 30212 straipsnio 1 dalies 1 punktu, **teismas NUTARIA:**

Panevėžio miesto apylinkės teismo 2013 m. spalio 25 d. nutarimą **palikti nepakeistą ir Ritos Jusienės apeliacinio skundo netenkinti.**

Nutartis neskundžiama.

Teisėjas Ričardas Gilys**DĖL SUSIRINKIMŲ LAISVĖS RIBOJIMŲ**

**Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei
Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetui
Lietuvos Respublikos Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui
Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerijai
Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerijai
Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos
Panevėžio apskrities Vyriausiajam policijos komisariatui
Lietuvos teismams**

**LIETUVOS NEVYRIAUSYBINIŲ
ORGANIZACIJŲ
SIŪLYMAS**

2013 m. lapkričio 18 d., Vilnius

2013-09-24 Panevėžyje, Tulpių g.60, priešais Panevėžio apskrities vyriausiojo policijos komisariato (Panevėžio AVPK) pastatą įvyko piketas, kuriame dalyvavo 8 žmonių grupelė. Minėtas piketas kilo visai spontaniškai dėl Panevėžio rajone atsitikusio rezonansinio įvykio, kurio metu 2013 m. rugsėjo 21 d. automobilio „VW Passat” bagažinėje buvo rasta išžaginta ir sudeginta nepilnametė mergaitė.

Piketo dalyviai nenaudojo jokių šūkių ar kitokių, veiksmų, įžeidžiančių ar žeminančių valstybės institucijas. Buvo išlaikytas minimalus 25 m. atstumas iki įėjimo į

Panevėžio AVPK pastatą, - taip nurodoma ir Panevėžio m. policijos komisariato Viešosios tvarkos skyriaus (PK VTS) tarnybiniame pranešime (pridedamas).

Nepaisant to, vienai iš piketo dalyvių pilietei Ritai Jusienei Panevėžio AVPK Panevėžio m. PK VTS surašė administracinės teisės pažeidimų protokolą, kuriuo remiantis Panevėžio m. apylinkės teismas 2013-10-25 nutarimu adm. teisės pažeidimo byloje Nr.A2.11.-2969-229/2013 nubaudė ją 500 litų bauda.

Tariamo pažeidimo esmė nurodyta ta, kad minėta pilietė, neva būdama piketo organizatorė, apie rengiamą piketą neinformavo Panevėžio m. savivaldybės administracijos.

Lietuvos žmogaus teisių asociacija ir kitos nevyriausybines organizacijos (NVO) mano, jog toks valstybės institucijų elgesys yra nesuderinamas su demokratinės pilietinės visuomenės principais ir pažeidžia piliečių konstitucinę įsitikinimų, žodžio ir susirinkimų laisvę, o šią laisvę ypač komplikuoja ydingos kai kurios LR Susirinkimų įstatymo nuostatos.

Pastarasis įvykis, kurio metu piketo dalyvė buvo nubautta administracine nuobauda, atskleidžia LR Susirinkimų įstatymo netobulumą ir ydingą teisėtvarkos institucijų veiklos praktiką.

Dėl ydingo teisėtvarkos institucijos elgesio

Žmogaus teisių ir kitos NVO gavo Panevėžio AVPK Panevėžio m. PK viešosios tvarkos skyriaus padarytą 2013-09-24 Panevėžyje vykusio piketo vaizdo ir garso įrašą, iš kurio jokiū būdu negalima nustatyti, kas rengė minėtą piketą (įrašas pridedamas). Piketo dalyvė R.Jusienė policijos pareigūnui pareiškė atėjusi į piketą ramiai protestuoti kaip žmogus, kaip mama, kurios vaikas, kaip ir visa Lietuva, „uždarytas bagažinėje“. Tikėtina, jog dėl šių žodžių ji buvo įvardinta piketo organizatore, už tai jai buvo primesta atsakomybė, kad apie rengiamą piketą laiku nepranešė miesto savivaldybės administracijai ir galų gale jai buvo surašytas administracinės teisės pažeidimų protokolai bei paskirta 500 litų bauda.

Žmogaus teisių ir kitoms nevyriausybiniams organizacijoms nekyla abejonių, kad pilietei R. Jusienei surašytas administracinės teisės pažeidimų protokolai ir ji nubautta kaip tik dėl to, kad minėtas piketas vyko Tulpių g.60, priešais Panevėžio apskrities vyriausiojo policijos komisariato pastatą. Šie Panevėžio AVPK Panevėžio m. PK veiksmai yra laikytini kerštavimu ir siekimu įbauginti ne tik piketo dalyvius, bet ir visus aktyviai savo pilietinę poziciją reiškiančius žmones. Šiuo atveju turime pagrindo daryti išvadą, jog teisėtvarkos institucijos veiksmai buvo nukreipti prieš pačią pilietinę visuomenę, o tai reiškia, kad valstybės jai suteiktos galios yra naudojamos ne visuomenei ginti, o visuomenei bauginti, kas demokratinėje valstybėje negali būti toleruojama.

Dėl žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių

Pažymėtina, kad Žmogaus ir piliečio teisė į taikius susirinkimus, nepažeidžiant pamatinių visuomenės vertybių ir kitų asmenų teisių, yra įtvirtinta daugelyje tarptautinės teisės aktų. Antai Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos

20 straipsnio 1 dalyje skelbiama: „Kiekvienas žmogus turi teisę į taikių asociacijų ir susirinkimų laisvę.“ Pagal Deklaracijos 29 straipsnio 2 dalį, įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis (taigi ir susirinkimų laisve), kiekvienas žmogus negali patirti kitokių apribojimų, kaip įstatymo numatytieji, vien tam, kad garantuotų deramą kitų žmonių teisių bei laisvių pripažinimą ir gerbimą siekiant patenkinti teisingus moralės, viešosios tvarkos ir visuotinės gerovės reikalavimus demokratinėje visuomenėje.

Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto 21 straipsnyje teigiama: „Pripažįstama teisė rengti taikius susirinkimus. Naudojimuisi šia teise negali būti taikomi jokie apribojimai, išskyrus tuos, kuriuos numato įstatymas ir kurie visuomenėje būtini valstybės ar visuomenės saugumo, viešosios tvarkos interesams, gyventojų sveikatai ir dorovei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“

Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 11 straipsnyje nustatyta, kad „Kiekvienas turi teisę laisvai rengti taikius susirinkimus, jungtis į asociacijas kartu su kitais, taip pat teisę steigti ir stoti į profesines sąjungas savo interesams ginti (1 str.), kad „naudojimuisi šia teise negali būti taikomi jokie apribojimai, išskyrus tuos atvejus, kuriuos numato įstatymas ir kurie yra būtini demokratinėje visuomenėje valstybės ar visuomenės saugumo interesams, siekiant užkirsti kelią teisės pažeidimams ar nusikaltimams, gyventojų sveikatai ar dorovei ar kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.“ (2 str.).

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 36 straipsnis taip pat imperatyviai nurodo, jog „negalima drausti ar trukdyti piliečiams rinktis be ginklo į taikius susirinkimus. Si teisė negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu ir tik tada, kai reikia apsaugoti valstybės ar visuomenės saugumą, viešąją tvarką, žmonių sveikatą ar dorovę arba kitų asmenų teises ir laisves.“

Taigi tiek tarptautinė teisė, tiek Lietuvos Respublikos Konstitucija vienareikšmiškai nurodo, kad susirinkimų laisvė gali būti ribojama tik tada, kai būtina valstybės ar visuomenės saugumui, viešosios tvarkos interesams, gyventojų sveikatai ir dorovei arba kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

Vertinant šias piliečių teises ir laisves Panevėžyje vykusio piketo kontekste, būtina pažymėti, kad teisėtvarkos institucija nenurodė, kokį pavojų piketo dalyvių veiksmai sukėlė valstybės ar visuomenės saugumui, kuo jie pažeidė viešąją tvarką arba kitų asmenų teises ir laisves. Atvirkščiai, minėta institucija nurodė, kad piketo dalyviai jokių šūkių ar kitokių veiksmų, įžeidžiančių ar žeminančių valstybės institucijas, nenaudojo, leidžiamas 25 m. atstumas nuo įėjimo į Panevėžio AVPK pastatą buvo išlaikytas.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau - Konstitucinis Teismas) 2000 m. sausio 7 d. Nutarime nurodė, jog „konstitucinis susirinkimų laisvės įtvirtinimas reiškia, kad ji traktuojama kaip viena iš pamatinių žmogaus laisvių ir vertybių demokratinėje visuomenėje, neatskiriamas demokratinės santvarkos požymis. Ji yra reikšminga Konstitucijoje įtvirtinto atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekio įgyvendinimo sąlyga.“ Minėtame nutarime Konstitucinis Teismas pažymėjo, kad „susirinkimų laisvė traktuotina ne tik kaip

savaiminė demokratijos vertybė, bet ir kaip svarbi garantija, kad bus visavertiškai įgyvendinamos įvairios konstitucinės teisės ir laisvės: piliečių teisė dalyvauti valdant savo šalį (Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalis), jų teisė kritikuoti valstybės įstaigų ar pareigūnų darbą (Konstitucijos 33 straipsnio 2 dalis), žmogaus teisė turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti (Konstitucijos 25 straipsnio 1 dalis), jo teisė ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas (Konstitucijos 25 straipsnio 2 dalis), piliečių teisė laisvai vienytis į bendrijas, politines partijas ar asociacijas (Konstitucijos 35 straipsnio 1 dalis) ir kt. Taigi susirinkimų organizavimas yra vienas iš pilietinio ir politinio veikimo būdų.”

Šis Konstitucinio Teismo išaiškinimas tik patvirtina, kad piliečiai Panevėžyje surengtame pikete tinkamai realizavo savo konstitucines teises, nepažeisdami kitų piliečių teisių ir laisvių, o tai reiškia, kad jie yra baudžiami nepagrįstai.

Dėl spontaniškų susirinkimų

Kaip minėta, piketas 2013-09-24 Panevėžyje įvyko spontaniškai, kai žmonės, sukrėsti rezonansinio įvykio, kurio metu buvo gyva sudeginta nepilnametė mergaitė, rinkosi ir reiškė solidarumą nukentėjusiai šeimai. Taigi piliečiai, neturėdami jokių blogų ketinimų, susirinkę siekė veikti prieš blogį visuomenėje. Ši veikimą jie išreiškė stichiškai (spontaniškai) piketuodami prieš pastatą valstybės institucijos, kuri privalo užtikrinti, bet neužtikrino visuomenės saugumo.

2013 m. lapkričio 11 d. per šiurkštus ir pernelyg viešas Lietuvos valdžios spaudimas žiniasklaidai išprovokavo analogišką žurnalistų protestą (piketą) prie Specialiųjų Tyrimų Tarnybos (STT) būstinės Vilniuje, kurio metu buvo išreikštas nepasitenkinimas tarnybos veiksmais prieš naujienų agentūrą BNS. Šiuo atveju taip pat niekas iš dalyvių neinformavo miesto savivaldybės administracijos apie rengiamą piketą. Tačiau nė vienas dalyvis nebuvo patrauktas administracinėn atsakomybėn.

Pirmiausia tai rodo, kad valstybėje negalioja lygybės prieš įstatymus principas (Konstitucijos 29 str.). Kita vertus LR Susirinkimų įstatymo 6 str. 1 dalies nuostata, kad Susirinkimo organizatoriai laisva forma praneša savivaldybės administracijos direktoriui ar jį pavaduojančiam asmeniui apie organizuojamą susirinkimą, kuriame dalyvaus ne daugiau kaip 15 žmonių, yra ydinga.

Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos 2007 m. parengtose „Taikių susirinkimų laisvės gairėse“ („Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly“) 97 punkte yra nurodyta, jog spontaniški susirinkimai (angl. spontaneous assembly) - tai galimybė taikiai ir nedelsiant (spontaniškai) reaguoti į atitinkamus įvykius, epizodus, kitus susirinkimus ar pasisakymus, kad tai yra svarbus susirinkimų laisvės elementas ir kad spontaniškus susirinkimus dera vertinti kaip laukiamą (o ne išimtinį) sveikos demokratijos pasireiškimą. 1 Minėtose gairėse nurodoma, kad valstybės institucijos privalo ginti bet kokius stichinius susirinkimus ir padėti jiems vykti su sąlyga, kad jie yra taikaus pobūdžio.

Minėtų gairių 98 punkte taip pat nurodoma, kad Spontaniškų susirinkimų klausimas yra ypatingas išankstinio pranešimo reikalavimų aspektu. Jame nurodoma, kad „baudų

ar sankcijų nederėtų taikyti esant pagrįstoms priežastims, dėl kurių buvo nepaisoma išankstinio pranešimo reikalavimo.” Aptardamos sankcijos ir baudas, kurios taikomos po taikių susirinkimų, „Taikių susirinkimų laisvės gairės” nurodo, kad visos nuostatos, apibrėžiančios baudžiamąją ar administracinę atsakomybę, turėtų nesikirsti su teisėtumo principu (88 punktas). Be to, organizatoriai ir dalyviai gynyboje turėtų turėti galimybę vadovautis „pateisinamos priežasties” (angl. “reasonable excuse”) principu.

Būtina pažymėti, kad tiek Panevėžyje surengto piketo dalyviai, tiek žurnalistai, surengę piketą prie STT būstinės negalėjo iš anksto numatyti visuomenės rezonansą sukėlusių įvykių, jie net apskritai negalėjo numatyti, kad tokie piketai įvyks. Tuo tarpu minėta LR Susirinkimų įstatymo 6 str. 1 dalies nuostata, įpareigojanti laisva forma pranešti savivaldybės administracijos direktoriui ar jį pavaduojančiam asmeniui apie organizuojamą susirinkimą, kuriame dalyvaus ne daugiau kaip 15 žmonių, jos įgyvendinimą daro neįmanomą.. Šioje dalyje nenurodoma prieš kiek laiko apie tai būtina pranešti. Joje tik nurodoma, kad „tokiems susirinkimams netaikomos šio straipsnio 3 dalies ir šio įstatymo 7 straipsnio nuostatos“, o tai reiškia, kad visos kitos įstatymo 6 straipsnio, tarp jų ir 2 dalies nuostatos, yra taikytinos. Įstatymo 6 str. 2 dalyje nurodoma, jog susirinkimuose, kuriuose dalyvauja daugiau kaip 15 žmonių, savivaldybės administracijos direktoriui ar jį pavaduojančiam asmeniui privaloma pranešti ne vėliau kaip prieš 5 darbo dienas iki numatytos susirinkimo dienos, todėl logiška manyti, kad analogiška įstatymo nuostata yra taikytina ir įstatymo 6 str. 1 dalyje aptariamiems susirinkimo organizatoriams, nes kaip minėta, įstatymo 6 str. 1 dalies nuostatomis negalioja tik šio straipsnio 3 dalies sąlygos, taigi likusios galioja.

Todėl lieka neaišku, koku būdu susirinkimo organizatoriai gali pranešti savivaldybės administracijai apie spontanišką piketą prieš 5 dienas, jei tokie piketai įvyksta 2 - 3 dienoms praėjus po rezonansinių įvykių, kaip būta ir šiuo atveju.

Kita vertus, neaišku, kaip gali būti baudžiami piliečiai tik už dalyvavimą pikete, apie kurio organizavimą jie iš anksto žinoti negali, o tai reiškia, kad jie negali apie tai laiku pranešti ir miesto savivaldybės administracijai. Taigi įstatymas piliečiams kelia iš esmės neįgyvendinamą uždavinį - laiku pranešti savivaldybės administracijai apie tai, ko jie iš anksto negali numatyti.

Dėl Europos Žmogaus Teisių Teismo(EŽTT) praktikos

Europos demokratinių šalių teisės praktika rodo, kad valstybinės institucijos privalo ginti bet kokius stichinius susirinkimus ir padėti jiems vykti su sąlyga, kad jie yra taikaus pobūdžio. Interpretuodamas Konvencijos 11 straipsnio nuostatas EŽTT byloje prieš Prancūziją (*Cour eur. D. H., arret Ezelin du 26 avril 1991, série A no 202*) Ezelinas pažymėjo, jog laisvė dalyvauti taikiame susibūrimė, skirtingai negu uždraustoje demonstracijoje, yra tokia svarbi, kad jos negalima varžyti, jeigu suinteresuotasis pats tokiomis aplinkybėmis nepadarо smerktino veiksmo.

EŽTT Sąjūdžio „Gydytojai už gyvybę” byloje (*Cour*

eur. D. H., arret Plattform „Arzte für das Leben” du 21 juin 1988, série Ano 139) buvo išaiškinta, „kad teisė laisvai rengti taikius susirinkimus apima ne tik negatyvią valstybės pareigą netrukdyti rengti taikius susirinkimus, bet ir jos pozityvią pareigą suteikti tokių susirinkimų dalyviams atitinkamą apsaugą; derindama susirinkimo vietą, atitinkama valstybės institucija turi įsitikinti, kad ji yra tinkama susirinkimo dalyvių apsaugai užtikrinti.”

Vertinant šių demokratiškos patirčių kontekste minėtus rezonansinius įvykius ir 2013-09-24 Panevėžio mieste įvykusio spontaniško piketo bei Vilniaus mieste surengto piketo prie STT būstinės dalyvių veiksmus, akivaizdžiai matyti, kad Lietuvos Respublikos piliečiai yra arba gali būti baudžiami tik už dalyvavimą spontaniškuose susirinkimuose, pažeidžiant tarptautines žmogaus teisių normas ir Lietuvos Respublikos Konstituciją.

Lietuvos žmogaus teisių ir kitos nevyriausybinės organizacijos mano, jog tiek teisėtvarkos institucijoms, tiek ir teismams būtina susilaikyti nuo nepagrįsto piliečių persekiojimo ir baudimo už dalyvavimą spontaniškuose mitinguose bei piketuose.

LR teisingumo ministerijai ir Lietuvos Respublikos Seimui būtina nedelsiant parengti LR Susirinkimų įstatymo pataisas, kurios pašalintų iš jo nuostatas, duodančias pagrindą varžyti konstitucines piliečių įsitikinimų bei susirinkimų teises ir laisves.

*Asociacija Nepartinis demokratinis judėjimas
Krescencijus Stoškus*

*Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija
Romualdas Povilaitis*

*Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Vladas Kančauskas*

Valdžia ir visuomenė

Nacionalinė teisingumo ir gynybos sąjunga

Zarasų g. 6, Vilnius

Europos Komisijos atstovybei Lietuvoje

Skundas

2015 m. gegužės 8 d.

dėl Europos Komisijos lėšomis Lietuvoje vykdomos vyrų, kaip grupės diskriminacijos lyties pagrindu Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos, Lygių galimybių plėtros centro ir Vilniaus miesto krizių centro organizuotoje kampanijoje „Vyrų už moteris” (sutrumpintas).

Neleistina, kad Europos komisijos lėšomis būtų vykdoma kampanija, kuria pažeidžiamos vyrų ir žmogaus teisės ir kiršinama visuomenė.

Šiuo metu Vilniaus mieste reklaminiuose stenduose, internetinėje svetainėje <http://www.vyriuzmoteris.lt/#pradzia> ir spaudoje <**vyrų** paniekinančiai ir įžeidžiančiai **pavaizduoti, kaip kiaulės, asilo, šunų hibridai**, vyrų, kaip grupės lyties pagrindu išskiriami, kaip „smurtautojai” tik dėl to, kad jie yra vyriškos lyties...>

Ši reklama yra diskriminacinė, įžeidžianti vyrus, < kad **visi vyrų yra smurtautojai, kiaulės, šunsnukiai, asilai**, kuriuos reikia „identifikuoti”, kaip grafiškai vaizduojama vyrų-kiaulių ar vyrų-asilų foto montažais, kurie nepalieka jokių abejonių dėl šios kokčios radikalaus feminizmo propagandos tikrųjų tikslų - visuomenės kiršinimo.

Giliai pasipiktinę reiškiame Europos komisijai skundą dėl visos šios misandristinės (*misandrija - angl. mysandry - neapykanta vyrams*) kampanijos, prašome pareikalauti, kad ši kampanija būtų nedelsiant nutraukta, o lėšos grąžintos ar panaudotos veiklai, kuri nepažeidžia vyrų teisių, žmogaus teisių ir Lietuvos Konstitucijos.

Skundžiama socialinė reklamos kampanija yra nesuderinama su Lietuvos Konstitucija, kuri numato vienodas vyrų ir moterų teises ir draudžia bet kokią diskriminaciją lyties pagrindu. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnis nustato, kad „įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs”, kad „žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu”.

Analogiškos lyčių lygybės nuostatos skelbiamos Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatyme. Skundžiama radikalaus feminizmo klišės skleidžianti propaganda yra nesuderinama su Europos Žmogaus teisių deklaracija ir Visuotine Žmogaus teisių deklaracija, kurios taip pat draudžia bet kokią diskriminaciją lyties pagrindu. Išskiriant kurią nors lytį, kaip „smurtautojus” ir, kaip šioje kampanijoje akcentuojant išskirtines moterų teises, bei kviečiant viešai įvardyti vyrus, kaip „šunsnukius”, „asilus” ar „kiaules”, pažeidžiamas lyčių lygybės principas, o kartu ir Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos, Tarptautinio pilietinių ir politinių teisių pakto bei Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostatos.

Bet kuriam normaliam Lietuvos ir Europos Sąjungos piliečiui, nepriklausomai nuo lyties, amžiaus ar tautybės, smurtas yra nepriimtinas ir neleistinas bet kokiomis aplinkybėmis. Bet koks smurtas yra smerktinas, nepriklausomai nuo to, ar nuo smurto nukentėję vyrai, moteris ar vaikai. Nevalia teigti, kad smurtas prieš vyrus yra gerai, o prieš moteris - ne. Smurtas nepateisinamas taip pat ir smurtautojo lytimi, amžiumi, ar tautybe, o moterų smurtas prieš vyrus ar vaikus yra lygiai taip pat smerktinas ir koptas, kaip ir analogiškas vyrų smurtas prieš moteris ar kitus vyrus.

Moterų teisių gynimu dangstoma feministinė propaganda diskriminuoja ir stigmalizuoja vyrus, pažeidžiant vyrų ir moterų lygybės principus, kuriuos saugo Europos Žmogaus teisių konvencija ir Lietuvos Respublikos Konstitucija.

Labai apmaudu, kad ši kvaila, neapgalvota ir visuomenę kurstanti radikalaus feminizmo propaganda kuriam ir platinama už Europos Komisijos lėšas, naudojant visų mokesčių mokėtojų (taip pat ir vyrų, kurie nukentėjo nuo moterų smurto) pinigus ir dar liūdniau, kad šią propagandą užsiima Lietuvos Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba, kuri privalėtų užtikrinti, kad vyrai ir moterys nebūtų diskriminuojami jokiose gyvenimo srityse, o ne finansuoti vyrus juodinančias feministinę propagandą, o Europos Komisija tam pritaria.

Remiantis išdėstytu, reikalaujame, kad Komisija kreiptųsi į paramos gavėjus -skandalingosios seksistinės reklamos užsakovus ir j Lietuvos Vyriausybę su reikalavimu nedelsiant pašalinti visus socialinės reklaminės kampanija "Vyrai už moteris" plakatus, standus, internetinę svetainę, bet kokią kitą vizualinę ar tekstinę informaciją, nubauti kampanijos kūrėjus ir užsakovus ir viešai atsiprašyti vyrų.

*Nacionalinės teisingumo ir gynybos sąjungos
valdybos narys*

Tomas Markevičius

Pridedami vyrus įžeidžiantys diskriminaciniai socialinės reklamos pavyzdžiai:

DĖL REKLAMOS KAMPANIJOS „VYRAI UŽ MOTERIS“

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba

Pauliui Markevičiui

Asociacija „Nacionalinė teisingumo ir gynybos sąjunga“

2015-05-20 Nr. (15)SN-145)S-487

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba gavo Asociacijos „Nacionalinė teisingumo ir gynybos sąjunga“ kreipimąsi dėl Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos kartu su partneriais vykdomos socialinės reklamos kampanijos „Vyrai už moteris“. Skunde teigiama, jog „vyrai

kaip grupė vaizduojami paniekinančiai ir įžeidžiančiai, siekiama pavaizduoti vyrus kaip smurtautojus“. Nurodoma, jog „smurtautojų netrūksta ir tarp moterų“, o „šios radikalaus feminizmo propagandos“ tikslas - „visuomenės kiršinimas“.

Informuojame, kad Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai pavesta kontroliuoti dviejų įstatymų - Lygių galimybių įstatymo bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo priežiūrą. Pažymėtina, kad šie įstatymai draudžia tiesioginę ir netiesioginę diskriminaciją, priekabiavimą, nurodymą diskriminuoti lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu.

Abu minėti specialieji nediskriminavimo įstatymai reguliuoja apibrėžtus visuomeninius santykius ir netaikomi tiems visuomeniniams-ekonominiams santykiams, kurie nėra įtvirtinti šiuose įstatymuose.

Lygių galimybių įstatymas, kaip ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymas, nustato pareigą įgyvendinti lygias galimybes šiems subjektams:

- valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms pagal kompetenciją (priimant ir rengiant teisės aktus, rengiant programas ir kt.),

- švietimo įstaigoms, mokslo ir studijų institucijoms (priimant mokytis, studijuoti, vertinant žinias ir kt.),

- visų nuosavybės formų darbdaviams (priimant į darbą, nustatant darbo sąlygas, darbo užmokestį ir kt.),

- prekių bei paslaugų teikėjams, reklamos gamintojams bei platintojams (įstatyme nustatyta pareiga prekių parduotojui, gamintojui ar paslaugų teikėjui įgyvendinti lygias galimybes nepriklausomai nuo asmens lyties).

Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnis (Lygių galimybių įgyvendinimas vartotojų teisių apsaugos srityje) teigia, kad įgyvendindamas lygias galimybes, **prekių parduotojas**, gamintojas ar paslaugų teikėjas, **nepaisydamas lyties**, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo: 2) suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, **užtikrinti, kad** šioje informacijoje **nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas lyties**, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos **pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.**

Apibendrinami aukščiau pateiktą informaciją, atkreipiame jūsų dėmesį, jog:

1. Socialinėje reklamoje „Vyrai už moteris“ **nėra informacijos apie gaminius, prekes ir paslaugas.**

2. Lygių galimybių įstatymas, kaip jau minėta, **taikomas prekių ir paslaugų sričiai.** Lietuvos Respublikos Vartotojų teisių apsaugos įstatymas reglamentuoja, kad **prekė - kiekvienas daiktas, siūlomas parduoti** arba parduodamas vartotojui, o paslauga - atlygintina veikla arba

(ir) jos rezultatas, kuriais siūloma tenkinti ar yra tenkinamas konkretus vartotojo poreikis. Taigi, **socialinė reklama nepriskirtina prekių ir paslaugų sferai, todėl jai nėra taikomi Lygių galimybių įstatyme nušlami reikalavimai.**

3. Reklamoje nėra išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių apribojimas ar privilegijų teikimas dėl lyties; čia pateikiama tik tam tikra pozicija ir skatinamas tam tikras gyvenimo būdas. Šia reklamos kampanija kaip tik siekiama stabdyti moterų pažeminimą bei paniekinimą.

4. Socialinės reklamos idėja pagrįsta oficialia smurto artimoje aplinkoje statistika: kas devintas Lietuvos policijoje registruojamas pranešimas yra dėl smurto; absoliuti dauguma nukentėjusiųjų būna moterys; kas antras Lietuvos gyventojas pažįsta prievartą patyrusią moterį savo šeimos ar artimų draugų rate; per mėnesį nuo intymaus partnerio rankos žūva vidutiniškai 1-2 moterys.

5. Atkreipiame dėmesį į tai, jog šią soc. reklamą teigiamai įvertino įvairių sričių specialistai iš moterų NVO, komunikacijos bei reklamos agentūrų, universitetų, gyvūnų globos organizacijų ir kl.

6. Pažymime, jog šios soc. reklamos transliacijos televizijose baigėsi 2015 m. gegužės 17 dieną, o gegužės 19 d. baigėsi kampanijos lauko reklamos akcijos.

Taigi vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 5 skirsniu bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 21 straipsnio 1 d. 3 p., jūsų prašymas negali būti vertinamas dėl galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymui ir negali būti tiriamas Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje.

Pagarbiai

*Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, einanti lygių
galimybių kontrolieriaus pareigas*

Edita Žiobienė

*Valdas Dambrava,
tel. (8 5) 261 2787, el. p. vadamb@lrs.lt*

DĖL SOCIALINĖS REKLAMOS KAMPANIJOS „VYRAI UŽ MOTERIS“

**Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkei Loretai Graužinienei
Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui Algirdui Butkevičiui
Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai
Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai**

Kopijos:

**Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms
Europos Komisijos atstovybei Lietuvoje
Vilniaus miesto merui Remigijui Šimašiui**

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ KOORDINAVIMO CENTRO IŠVADOS

2015 m. liepos 29 d.

Į Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centrą (LŽTKC) kreipėsi asociacija Nacionalinė teisingumo ir gynybos sąjunga (toliau – Sąjunga) dėl Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos (toliau – Tarnyba) LR Lygių galimybių ir LR Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymų pažeidimų.

Sąjunga nurodo, jog kreipėsi su skundu į Tarnybą dėl jos kartu su partneriais vykdomos socialinės reklamos kampanijos „Vyrai už moteris“. Ši reklama yra platinama įvairiuose Vilniaus miesto reklamos stenduose ir Tarnybos internetinėje svetainėje (<http://www.lygybe.lt/lt/lgkt-socialine-reklama.html>).

Skunde teigiama, jog reklamoje „Vyrai už moteris“ išskirtinai vyriškos lyties asmenys apibendrintai vaizduojami kaip smurtautojai, jie paniekinamai ir įžeidžiamai vaizduojami kaip kiaulės, asilo, šuns hibridai. Sąjungos nuomone, tokia reklama yra „diskriminacinė, įžeidžianti vyrus kaip lytį ir kartu šmeižikiška, nes visuomenei siunčiama vyrus diskriminuojanti informacija, neva visi vyrai yra smurtautojai, kiaulės, šunsnukiai, asilai, kuriuos reikia identifikuoti - taip grafiškai pavaizduoti vyrų-kiaulių ar vyrų-asilų fotomontažuose, <...> šios reklaminės propagandos tikslas yra ne kas kita, o visuomenės kiršinimas“. Tokia reklamos kampanija nesuderinama su LR Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymu, Visuotine Žmogaus teisių deklaracija, pažeidžia Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos

konvenciją, Tarptautinį pilietinių ir politinių teisių paktą bei Lietuvos Respublikos Konstituciją.

Svarbi aplinkybė ta, kad Tarnyba atsisakė nagrinėti Sąjungos skundą motyvuodama, jog kontroliuoja tik dviejų įstatymų – LR Lygių galimybių įstatymo bei LR Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo priežiūrą, kad *abu specialieji nediskriminavimo įstatymai nustato pareigą įgyvendinti lygias galimybes tik „prekių bei paslaugų teikėjams, reklamos gamintojams bei platintojams“*, o socialinėje reklamoje „Vyrų už moteris“ neva nėra informacijos apie gaminius, prekes ir paslaugas, kad LR Lygių galimybių įstatymas taikomas tik prekių ir paslaugų sričiai.

Susipažinęs su Nacionalinės teisingumo ir gynybos sąjungos pateiktais dokumentais, tarp jų ir su Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos atsakymu, Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras konstatuoja:

Asociacijos Nacionalinės teisingumo ir gynybos sąjunga skundas dėl Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos vykdomų LR Lygių galimybių ir LR Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymų pažeidimų yra pagrįstas dėl jame nurodytųjų įstatymų ir žmogaus teisių pažeidimų.

Atmetant tai, kad Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos ir jos partnerių vykdomos socialinės reklamos “Vyrų už moteris” plakatų iliustracijos yra abejotino estetinio skonio, ši reklama turi ir įžeidžiamojo pobūdžio bei netiesioginio diskriminavimo dėl lyties požymių.

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos motyvai ir atsisakymas tirti Nacionalinės teisingumo ir gynybos sąjungos skundą yra nepagrįstas, nes:

1. Lygių galimybių ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymai draudžia diskriminavimą ne tik darbo ar vartotojų teisių srityse. LR Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 4 dalis reglamentuoja **netiesioginę diskriminaciją**, *<kai vertinimo kriterijus ar praktika formaliai yra vienodi, bet juos pritaikant gali atsirasti faktinis pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties ar pažiūrų pagrindu>*. Minėtas įstatymas nustato tiesioginės diskriminacijos išimtis, tačiau jos nesusijusios su skundo objektu.
2. Visuomenėje pasitaikančio buitinio ir kitokio smurto apraiškos nesuteikia teisinio pagrindo visuotinai skelbti, jog išskirtinai moterys yra išskirtinai vyrų aukos. Toks požiūris priskirtinas prie ydingų ir negali būti toleruojamas demokratinėje visuomenėje net įgyvendinant prevencines priemones prieš smurtą.
3. Minima reklama, vaizduojanti išskirtinai vyrus kaip smurtautojus, pažeidžia esminį teisės principą - nekaltumo prezumpciją, įtvirtintą nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose.
4. Tarnyba savo atsakyme Sąjungai teigia netiesą, jog šios socialinės reklamos laikas baigėsi 2015 m. gegužės 19 d. (transliacija televizijoje ir lauko reklamos). Tačiau Vilniaus miesto gyventojų duomenimis, minėta reklama iki šiol tebėra Savanorių pr., Geležinio Vilko ir Ukmergės gatvių miesto transporto stotelių stenduose (2015 07 29). Ji tebėra ir Tarnybos tinklalapyje <http://www.lygybe.lt/lt/lgkt-socialine-reklama.html>

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro išvados:

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 9 straipsnis nustato, jog *„asmuo, manantis, kad jam buvo taikomi šiame skyriuje nurodyti diskriminuojantys veiksmai, arba tapęs seksualinio priekabiavimo ar kitokio priekabiavimo objektu, turi teisę kreiptis objektyvios ir nešališkos pagalbos į lygių galimybių kontrolierių“*, todėl darytina išvada, kad asociacija Nacionalinė teisingumo ir gynybos sąjunga, pateikdama skundą Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai, kreipėsi į tinkamą subjektą.

Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2⁽¹⁾ straipsnis nustato, jog *„teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių asmenų skundus ir pareiškimus, taip pat asmenų ginčus dėl diskriminacijos lyties pagrindu, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos faktas buvo. Skundžiamas asmuo ar institucija turi įrodyti, kad lygių teisių principas nebuvo pažeistas“*. Taigi Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba turi įrodyti, kad *„lygių teisių principas nebuvo pažeistas“*. Tačiau **klaidinantys ir neteisingi Tarnybos atsakymo Sąjungai teiginiai rodo, jog Tarnyba sąmoningai pažeidė Lietuvos Respublikos Lygių galimybių ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymus bei Lietuvos Respublikos Konstituciją**. (Pvz., Tarnyba teigia, jog reklamos kampanija baigėsi 2015-05-27, tačiau ji tęsiama iki šiol sostinės gatvėse ir Tarnybos tinklalapyje. Tarnyba teigia, kad reklamoje „Vyrų už moteris“ nėra informacijos apie gaminius, prekes ir paslaugas, tačiau Lygių galimybių ir Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymai reglamentuoja diskriminaciją ne vien prekių ir paslaugų teikimo srityse. Taigi Tarnyba ne tik nepagrįstai susiaurina minėtų įstatymų paskirtį ir įstatymų leidėjo jai deleguotą atsakomybę už šių įstatymų vykdymo priežiūrą, bet ir savo neteisėtu elgesiu skatina diskriminacijos apraiškas visuomenėje.

Pažymėtina, kad asociacija Nacionalinė teisingumo ir gynybos sąjunga dėl šios diskriminuojančios reklamos kreipėsi ir į Europos Komisijos atstovybę Lietuvoje.

Siekdamas stabdyti šį konflikto eskalavimą ir visuomenės supriešinimą bei pašalinti minėtų įstatymų pažeidimus, Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras rekomenduoja:

1. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai pašalinti iš gatvės reklamos stendų ir savo tinklalapio bei "Facebook" paskyros socialinę reklamą "Vyrai už moteris".
2. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai savo veikloje nenukrypstamai vadovautis Lietuvos Respublikos Konstitucijos (25 str. ir 29 str.), Moterų ir vyrų lygių galimybių ir Lygių galimybių įstatymų, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (14 str.) nuostatomis. Smurtas kaip išskirtinis blogis negali būti priskiriamas tik vyriškos lyties asmenims. Bet kokioje socialinėje reklamoje ir viešuose teiginiuose turi būti smerkiamas bet koks smurtas, nepriklausomai nuo smurtautojo tautybės, rasės, lyties ar lytinės orientacijos.
3. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai ir Vyriausybei stebėti, kad inicijuojant socialinės reklamos kampanijas visuomenei svarbiomis temomis būtų laikomasi esminių žmogaus teisių ir lygybės principų, kurie vienareikšmiškai draudžia bet kokią asmens ar visuomenės grupės diskriminavimą **lyties**, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras:

Lietuvos žmogaus teisių asociacija

Vytautas Budnikas

Piliečių gynimo paramos fondas

Stasys Kaušinis

Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija

Romualdas Povilaitis

Lietuvos Helsinkio grupė

Stasys Stungurys

DĖL JŪSŲ SKUNDO

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius

2015-08-10 Nr. 4D-2015/1-105O/3D-2112

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centrui

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo Jūsų skundą dėl Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos (arba toliau vadinama - Tarnyba) atsakymo, kuriuo atsisakoma nagrinėti Nacionalinės teisingumo ir gynybos sąjungos (toliau vadinama - Sąjunga) skundą dėl socialinio projekto „Vyrai už moteris“.

Atsižvelgdami į pirmiau aprašytas aplinkybes, teisini reglamentavimą bei teismų praktiką, nurodytą šio rašto 4 punkte, informuojame Jus, kad, vadovaudamiesi Seimo kontrolierių Įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 3 ir 6 punktais, kuriuose nustatyta, jog Seimo kontrolierius priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skunda, jeigu padaro išvadą, kad skunde nurodytų aplinkybių tyrimas nepriklauso Seimo kontrolieriaus kompetencijai, taip pat, kai padaro išvadą, jog skundą nagrinėti tikslinga kitoje institucijoje ar įstaigoje, atsisakome tirti skundą, kadangi Lygių galimybių kontrolieriaus atsakymą į skundą Sąjunga turi teisę apskūsti pasirinktinai Vyriausiajai administracinių ginčų komisijai arba Vilniaus apygardos administraciniam teismui.

Seimo kontrolierius Augustinas Normantas

*Martynas Gurevičius, 8706 65193,
el.p. martynas.gureviciua@lrs.lt*

ŽTK pirmininkė Z. Žvikienė: Socialinė reklama turi sujaudinti, bet ne įžeisti

2015 m. spalio 1 d. pranešimas

Rugsėjo 30 dienos posėdyje, vykdydamas parlamentinę kontrolę, Seimo Žmogaus teisių komitetas (ŽTK) apsvarstė Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro (toliau – Centras) išvadas „Dėl socialinės reklamos kampanijos „Vyrai už moteris“. Socialinėje reklamoje vaizduojami smurtautojai vyrai kiaulės, asilo, šuns galvomis ir raginama pamatyti smurtą sustabdyti ir pranešti apie jį policijai. Centro išvadose išdėstyta pozicija, kad lygių galimybių kontrolierius nepagrįstai netyrė kreipimosi dėl diskriminacinio reklamos pobūdžio.

Centras išvadas parengė gavęs asociacijos „Nacionalinės teisingumo ir gynybos sąjunga“ (toliau – Sąjunga) kreipimąsi dėl galimų Lygių galimybių bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymų pažeidimų ir atsisakymo skundą nagrinėti Lygių galimybių tarnybai.

Sąjungos kreipimesi keliami socialinės reklamos kampanijos „Vyrai už moteris“ korektiškumo problema. Sąjungos teigimu, socialinėje reklamoje „išskirtinai vyriškos lyties asmenys apibendrintai vaizduojami kaip smurtautojai, jie paniekinamai vaizduojami kaip kiaulės, asilo, šuns hibridai“. Sąjunga teigia, kad tokia reklama „yra diskriminacinė, įžeidžianti vyrus kaip lytį ir kartu šmeižikiška, nes visuomenei siunčiama vyrus diskriminuojanti informacija, neva visi vyrai yra smurtautojai, kiaulės, šunsnukiai, asilai,...“, pareiškėjų manymu, to-

kios reklamos tikslas „yra ne kas kita, o visuomenės kiršinimas“.

Centro išvadose, kurios neturi teisinės galios, rašoma, kad „<...> Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos motyvai ir atsisakymas tirti skundą yra nepagrįstas <...>. taip pat Centras pateikia rekomendacijas, tarp kurių – rekomenduojama Seimo kontrolierių įstaigai ir Vyriausybei stebėti, kad „inicijuojant socialinės reklamos kampanijas visuomenei svarbiomis temomis būtų laikomasi esminių žmogaus teisių ir lygybės principų <...>“.

Lygių galimybių kontrolierė Agneta Lobačiovskytė išaiškino, kad aptariamoms reklaminėms kampanijoms tikslas – kovoti su smurtu ir ypač paraginti vyrus būti nepakantiems smurtautojams vyrams. Kontrolierė atkreipė dėmesį į tai, kad remiantis statistika, dauguma smurtautojų yra vyrai, o smurto aukų – moterys. Todėl šioje situacijoje moterys yra atsidūrusios diskriminacinėje padėtyje. Taip pat kontrolierė išaiškino ir socialinei reklamai būdingą savybę – ji šokiruodama atkreipia visuomenės dėmesį į socialines problemas ir skatina visuomenę jas spręsti bei būti nepakančia blogio apraiškoms. Kontrolierė paaiškino, kad socialinės reklamos išraiška nėra lygių galimybių kontrolieriaus tyrimo objektas, nes Lygių galimybių bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymai konkrečiai apibrėžia kontrolieriaus veiklos ribas. Socialinė reklaminė kampanija, kuri nesusijusi su prekėmis ir paslaugomis, neįeina į lygių galimybių kontrolieriaus priežiūros sritį.

Dėl šios, prieš smurtą nukreiptos reklaminės kampanijos, yra pasisakiusi ir Europos Komisijos Teisingumo ir vartotojų reikalų generalinio direktorato vadovė Saala Saastamoinen. Jos teigimu, kampanijos tikslinė grupė yra gerą socialinę padėtį užimantys vidutinio amžiaus vyrai, kurie gali paskatinti teigiamus kultūrinius pokyčius aktyviai netoleruodami smurto prieš moteris. Plakatuose su gyvūnais lyginami tik seksistinių pažiūrų smurtaujantys vyrai, todėl, kad liaudies mene arba slenge gyvūnais vadinami blogai besielgiantys ir netikusios pažiūrų asmenys. Komisijos direktorato parengtame rašte pažymima, kad šia reklamine kampanija siekiama kurti visiško nepakantumo smurtui kultūrą.

ŽTK narė Marija Aušrinė Pavilionienė aptariamą socialinę reklamos kampaniją, vertinant diskriminacinę moterų padėtį dėl patiriamos smurto, pripažino pavykusia. ŽTK narys, pirmininko pavaduotojas Mantas Adomėnas vis tik įžvelgė vyrus neigiamai stereotipizuojančių bruožų reklaminėse nuotraukose. Komiteto pirmininkė pripažino, kad socialinė reklama turi būti pastebima ir sujaudinanti, tačiau neturi įžeisti.

Komitetas įvertino Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos ir nevyriausybinių organizacijų pastangas ugdant visuomenės nepakantumą smurtui bei kovojant su giliai įsišaknijusiais lyčių stereotipais. Tačiau nepaisant to, kad socialinei reklamai nėra taikomos Lietuvos Respublikos lygių galimybių ir Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymų nuostatos, atkreipė Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos dėmesį, kad viešai pateikiant informaciją, galinčią turėti pažeminimo ar paniekimo požymių, būtina užtikrinti, kad tokioje informaci-

joje nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių vienas asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Parengė ir daugiau informacijos suteiks

Žmogaus teisių komiteto biuro patarėja

Eglė Gibavičiūtė, tel. (8 5) 239 6809, el. p. egle.gibaviciute@lrs.lt.

www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4463&p_k=1&p_d=161339

DĖL LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ KOORDINAVIMO CENTRO IŠVADOS DĖL SOCIALINĖS REKLAMOS KAMPANIJOS „VYRAI UŽ MOTERIS“

Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetas

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centrai

Laisvės pr. 60-302 05120 Vilnius

Kopija:

Seimo Pirmininkei Loretai Graužinienei, Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai

2015-10-01 Nr. S-2015-5792

Seimo Žmogaus teisių komitetui (toliau - Komitetas) buvo perduotos Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro išvados dėl socialinės reklamos kampanijos „Vyrai už moteris“, adresuotos Seimo Pirmininkei Loretai Graužinienei. Komitetas 2015 m. rugsėjo 30 d. posėdyje susipažino su pateiktomis išvadomis ir iš klausė suinteresuotus asmenis.

Komitetas, susipažinęs su Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos ir projekto partnerių Lygių galimybių plėtros centro ir Vilniaus miesto krizių centro vykdytos socialinės kampanijos turiniu, norėtų atkreipti dėmesį, kad socialinės kampanijos „Vyrai už moteris“ tikslas buvo keisti visuomenės požiūrį į vyrų smurtą prieš moteris iš pateisinamo į netoleruojamą. Ši kampanija nebuvo skirta kovai prieš smurtą apskritai, o turėjo aiškiai tikslinę grupę - vyrus, į kurią ir buvo orientuota visa socialinė kampanija.

Komitetas pažymi, kad remiantis Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos pateikiamais duomenimis, 95 proc., smurto artimoje aplinkoje Lietuvoje atvejų smurtautojai yra vyriškos lyties asmenys. Daugiau kaip 80 proc. atvejų nukentėjusieji yra moterys, tuo tarpu vyrai nukentėjusiais tampa kur kas rečiau - tik 10 proc. atvejų. Atsižvelgiant į tokius statistinius duomenis, minėta socialinė kampanija buvo orientuota į vyrų požiūrio formavimą kovojant su

Konferencijos „Apsauga nuo smurto artimoje aplinko-

je: kaip tai padaryti efektyviau ir veiksmingiau?” pranešimas: „Policijos užtikrinamos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje situacijos apžvalga ir tendencijos”, pranešėjas Artūras Bajorinas, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, <http://www.policija.lt/index.php?id=30022> smurtu prieš moteris. Pastebėtina, kad video klipuose vaizduojami būtent pačių vyrų netoleruojami moteris žeminantys komentarai bei vyrų smurtas prieš moteris. Video klipuose pateikiamas šiuolaikiškas, pažangus ir socialiai atsakingas vyriškumo įvaizdis.

Tačiau Komitetas nori atkreipti dėmesį, kad lauko reklamos plakatuose vyriškos lyties asmenys vaizduojami kaip kiaulės, asilo, Šuns hibridai, o tai galimai žeidžia vyrus, kurie apskritai netoleruoja smurto.

Komitetas vertina Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos ir nevyriausybinių organizacijų pastangas ugdant visuomenės nepakantumą smurtui bei kovojant su giliai įsišaknijusiais lyčių stereotipais.

Nepaisant to, kad socialinei reklamai nėra taikomos Lietuvos Respublikos lygių galimybių ir Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymų nuostatos, atkreipiame Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos dėmesį, kad viešai pateikiant informaciją, galinčią turėti pažeminimo ar paniekimo požymių, būtina užtikrinti, kad tokioje informacijoje nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių vienas asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Pagarbiai

Komiteto pirmininkė Zita Žvikienė

R. Ragaliauskienė, tel. (8 5) 239 6821, faks. (8 5) 239 6499, el. p. ruta.ragaliauskiene@lrs.lt

KAM NENAUDINGAS EUROPOS TARYBOS MINISTRŲ KOMITETO REKOMENDACIJŲ (CM/REC (2007) 14) AIŠKINAMASIS MEMORANDUMAS

**LR Socialinės apsaugos ir darbo ministrei
p. Algimantai Pabedinskienei**

Kopijos:

Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

**Lietuvos Respublikos Nevyriausybinių
organizacijų tarybai**

Vilniaus m. merui gerb. Remigijui Šimašui

**Lietuvos Respublikos Nevyriausybinių
organizacijų tarybos narys**

Krescencijus Stoškus

PRAŠYMAS - RAGINIMAS

2015 m. liepos 25 d., Vilnius

Lietuvos nevyriausybinių organizacijų (NVO) reiškia pasitenkinimą, kad LR Vyriausybės kanceliarija išvertė į lietuvių kalbą 2007 m. spalio 10 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijas (CM/Rec (2007) 14) dėl nevyriausybinių organizacijų teisinio statuso Europoje (toliau – Rekomendacija). Tačiau Rekomendacijos preambulėje nurodoma dar ir tai, kad šalių vyriausybės turi užtikrinti, jog į nacionalines kalbas būtų išversta ne tik minėta rekomendacija, bet ir prie jos pridėdamas aiškinamasis Memorandumas (toliau – Memorandumas). Be šio Memorandumo negalima adekvačiai interpretuoti Rekomendacijų turinio.

Tačiau minėtas Memorandumas iki šiol į lietuvių kalbą nėra išverstas. Taip pat su Rekomendacija nėra supažindinta nei plačioji visuomenė, nei LR Seimo nariai, nei valdžios ir švietimo institucijos. Ji kol kas nėra taikoma ir rengiant valdžios pareigūnus, nors būtent tai yra nurodoma Rekomendacijoje. Dėl šios priežasties kyla daug nesusipratimų, o neretai, sudarant šalies miestų NVO tarybas, net pažeidžiami pamatiniai demokratijos principai.

Antai Vilniaus meras 2015 m. liepos 8 d. potvarkiu (Nr. 22-133) ¹ sudarė specialią komisiją, kuriai suteikė įgaliojimus atrinkti, kokia NVO gali ir kokia negali atstovauti visuomenės Vilniaus NVO taryboje, nors Rekomendacijoje ir aiškinamajame Memorandume draudžiama tai daryti: „už narystės principu grindžiamų NVO valdymą atsakingus

¹ *Nevyriausybinių organizacijų tarybos prie Vilniaus miesto savivaldybės tarybos nuostatai, 13 str.*

asmenis turėtų rinkti ar skirti aukščiausiasis valdymo organas arba organas, kuriam NVO paveda atlikti šią užduotį (Rekomendacijų 46 str.)²,

Memorandumo 28 str. perspėja, kad valstybinės institucijos negali kištis į NVO atstovų atranką, nes tuo būtų pažeidžiamos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 9 str. nuostatos.³ Memorandume aiškinama, kad siekdamas įgyvendinti savo tikslus, NVO turi pačios laisvai jungtis arba vienytis į įvairias asociacijas (43 str.), o tai reiškia, kad ir Vilniaus NVO pačios turi pasirinkti, ką deleguoti į miesto NVO tarybą.

Akiivaizdu, kol nėra išverstas į lietuvių kalbą bei išpopuliarintas Aiškinamasis Memorandumas ir visuomenei nėra žinomas jo turinys, tol NVO negalės tinkamai ir visa apimti realizuoti savo teisių ir pasidaryti savarankiškos Europos Tarybos Ministrų Komiteto pripažintų normų ribose.

Kita vertus, ribojant piliečiams informaciją apie jų teises, kurias reglamentuoja Europos Sąjungos teisės aktai, yra pažeidžiama jų konstitucinė teisė ir vienijimosi į asociacijas laisvės principas.

Kadangi minėto Aiškinamojo Memorandumo turinys labai svarbus tiek įstatymų leidėjui, tiek vykdomajai valdžiai, tiek ir visuomenei, prašytume Jus kreiptis į Vyriausybę, kad būtų išverstos į lietuvių kalbą, viešai paskelbtos Europos Tarybos Ministrų Komiteto Rekomendacijos (CM/Rec (2007) 14), Aiškinamasis Memorandumas ir su jais supažindinta plačioji visuomenė, LR Seimo nariai bei valdžios ir švietimo institucijos.

Pagarbiai,

Krescencijus Stoškus

Lietuvos intelektualų ir nevyriausybinų organizacijų (LINO) koalicijos bei Lietuvos nevyriausybinų organizacijų tarybos narys

² <http://www.socmin.lt/lt/neyvriausybinu-organizaciju-sektorius/teises-aktai-845.html>

³ <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/ONG/Explanatory%20memorandum.pdf>

PAGALIAU: MEMORANDUMAS BUS IŠVERSTAS Į LIETUVIŲ KALBĄ

Gruodžio 1 d. įvyko eilinis Lietuvos nevyriausybinų organizacijų tarybos posėdis. Tarybos nariai tarėsi dėl vyresnio amžiaus asmenų motyvavimo ir savanoriškos veiklos skatinimo 2016–2020 m. veiksmų plano. Jį pristatė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (SADM) atstovas Tomas Milevičius. Išklaušę, jį tarybos nariai nusprendė parengti raštą SADM, kad būtų patikslinti reikalavimai partneriams veiksmų plane numatytų veiklų įgyvendinimo rengiant finansavimo konkurso nuostatus.

Tarybos nariai aptarė Labdaros ir paramos įstatymo pataisų projektą. Jį pristatė NVO teisės instituto atstovė.

Svarstant pritarta Nevyriausybinų organizacijų tarybos rašto projektui, kuris adresuojamas Lietuvos Respublikos Prezidentūrai, Lietuvos Respublikos Seimui bei Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

Taip pat aptarta viešųjų paslaugų perdavimo nevyriausybinėms organizacijoms būklė Lietuvoje ir ateities galimybės. Apie tai dalyvius informavo Vidaus reikalų ministerijos atstovė Dalia Masaitienė ir NVO informacijos ir paramos centro direktorius Martinas Žaltauskas. Tarybos nariai viešųjų paslaugų perdavimo nevyriausybinėms organizacijoms įgyvendinimo eigą įvertino kaip nepakankamą. Nutarta viename iš būsimų Nevyriausybinų organizacijų tarybos posėdžių šį klausimą svarstyti pakartotinai.

Tarybos pirmininkas Ramūnas Navickas priminė, jog Tarybos nariai dar gali teikti pasiūlymus dėl Lietuvos Respublikos Nevyriausybinų organizacijų plėtros įstatymo pakeitimo ar papildymo.

Tokį pasiūlymą Tarybai įteikė tarybos nariai Ignas Stankovičius ir Krescencijus Stoškus.

Tarybos narys Kr. Stoškus pasiūlė paraginti Vyriausybės kanceliariją išvesti į lietuvių kalbą 2007 m. spalio 10 d. Europos Tarybos Ministrų komiteto patvirtintų rekomendacijų valstybėms narėms dėl nevyriausybinų organizacijų teisinio statuso Europoje (CM/REC (2007) 14) aiškinamąjį memorandumą. Šiam siūlymui Tarybos nariai vienbalsiai pritarė.

„Pozicijos“ inform.

DĖL VILNIAUS NVO TARYBOS LEGITIMUMO

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigai

Kopijos:

Socialinės apsaugos ir darbo ministrei p. Algimantai Pabedinskienei

Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms Vilniaus miesto merui Remigijui Šimašiiui

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ KOORDINAVIMO CENTRO SKUNDAS

2015 m. rugpjūčio 25 d.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro atstovai prieš keletą mėnesių Vilniuje surengė nevyriausybinų organizacijų forumą, kuriame įvairioms sritims atstovaujančios NVO pasirašė bendradarbiavimo ir jungtinės veiklos sutartį dėl Vilniaus m. NVO tarybos sudarymo (*apie tai buvo paskelbta žiniasklaidoje – žiūr. www.balsas.lt*).

Tuo tarpu Vilniaus meras 2015 m. liepos 8 d. potvarkiu

(Nr. 22-133)¹ sudarė specialią komisiją, kuri atrinko, kokia NVO gali ir kokia negali atstovauti visuomenei Vilniaus NVO taryboje. Iš atrinktųjų NVO atstovų daugumą sudaro VŠĮ (**vieno arba kelių asmenų įsteigtos įstaigos**) atstovai. Tai yra akivaizdus demokratijos principų nesilaikymas ir ignoravimas seniausiai bei efektyviai Vilniaus mieste veikiančių nevyriausybinų organizacijų.

Atkreipiame dėmesį, kad 2007 m. spalio 10 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijos (CM/Rec (2007) 14) dėl nevyriausybinių organizacijų teisinio statuso Europoje (46 str.)² ir jų aiškinamasis Memorandumas (28 str.)³ draudžia valdžios įstaigoms kištis į NVO atstovų atranką, nes tuo pažeidžiamos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 9 str. nuostatos.

Vilniaus mieste NVO tarybos atstovų atrankos parinkimo procedūra nėra nustatyta ir LR nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatyme. Todėl 2015-07-08 LŽTKC atstovas Piliečių gynimo paramos fondas raštu kreipėsi į Vilniaus merą, kad šis nurodytu, kokio įstatymo ar teisės akto pagrindu ir kieno suteiktas įgaliojimas remiantis minėta komisija sprendžia dėl Vilniaus NVO tarybos narių atrankos.

Elektoriniu laišku buvo gautas Vilniaus m. savivaldybės pranešimas, jog šis raštas yra perduotas darbuotojams pagal kompetenciją. Tačiau iki šiol Piliečių gynimo paramos fondas jokio atsakymo negavo.

Atkreipiame dėmesį, jog Vilniaus miesto savivaldybės patvirtintuose NVO tarybos nuostatuose apšiamai nenurodoma, koku konkrečiu Lietuvos Respublikos įstatymu vadovaujantis ir pagal kokią metodiką bus kuriama Vilniaus miesto NVO taryba. Tokiu būdu

1 *Nevyriausybinių organizacijų tarybos prie Vilniaus miesto savivaldybės tarybos nuostatai, 13 str.*

2 <http://www.socmin.lt/lt/neyyriausybybiniu-organizaciju-sektorius/teises-aktai-845.html>

3 <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/cdcj/ONG/Explanatory%20memorandum.pdf>

sąmoningai palikta spraga teisinei improvizacijai. Be to, nustatant sostinės NVO vystymo kryptis buvo pažeistas jas reglamentuojantis Vilniaus miesto tarybos sprendimas - neteisėtai panaikinta 9.12 pozicija (teisėtvara) ir savavališkai įrašyta nauja kryptis - viešojo sauga. Savavališkai (be miesto tarybos sutikimo) pervadintos ir kitos NVO veiklos sritys, patvirtintos ankstesnio Vilniaus miesto savivaldybės tarybos posėdžio metu.

Atkreiptinas dėmesys, kad 2015 m. liepos 29 d. Vilniaus miesto savivaldybės taryboje posėdžio metu sprendimo pritarti projektui „Dėl Nevyriausybinių organizacijų tarybos prie Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sudarymo“ nebuvo viešai paskelbtos nei organizacijos, nei pavardės į NVO tarybą atrinktų asmenų, tuo sudarant galimybę manipuliuoti ankstesnio tarybos posėdžio metu patvirtintomis nuostatomis.

Tokiu būdu artimiausiam Vilniaus miesto tarybos posėdyje ketinama patvirtinti neteisiniu būdu sudarytą Vilniaus NVO tarybos narių sąrašą. Dėl šios priežasties prašome gerbiama Seimo kontrolierių išsiaiškinti, kodėl Vilniaus m. savivaldybė vengia duoti atsakymą į Piliečių gynimo paramos fondo 2015-07-08 raštą, iširti mūsų nurodytus pažeidimus ir neleisti, kad Vilniaus mieste ne įstatymo nustatytu būdu būtų sudaryta nelegitimi, iš esmės prieštaraujanti 2007 m. spalio 10 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoms dėl nevyriausybinių organizacijų teisinio statuso Europoje, Vilniaus NVO taryba.

Pagarbiai,

Stasys Kaušinis

*Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro atstovas,
Piliečių gynimo paramos fondo direktorius*

DĖL INFORMACIJOS PATEIKIMO IR SEIMO KONTROLIERIAUS TARPININKAVIMO

Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius

Vilniaus miesto savivaldybės administracijai

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro Piliečių gynimo paramos fondo direktoriui Stasiui Kaušiniui

2015-10-01 Nr.4D-2015/2-1199/3D-2702

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro (toliau vadinama - Centras) atstovo. Piliečių gynimo paramos fondo direktoriaus Stasio Kausimo (toliau vadinama - Pareiškėjas arba Paramos fondas) skundą dėl Vilniaus miesto savivaldybės administracijos (toliau vadinama ir - Savivaldybė) pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant pareiškimą (toliau vadinama - Skundas) ir patikslintą skundą dėl galimai netinkamai organizuotos atrankos į Vilniaus miesto Nevyriausybinių organizacijų tarybą (toliau vadinama -Papildomas skundas).

Tokio paties turinio 2015-08-25 skundas pateiktas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai bei Vilniaus miesto merui.

2. Pareiškėjas Skunde nurodo:

2.1. „Centro atstovai prieš keletą mėnesių Vilniuje surengė nevyriausybinių organizacijų (pastaba: toliau vadinama - NVO) forumą, kuriame įvairioms sritims atstovaujančios NVO pasirašė bendradarbiavimo ir jungtinės veiklos sutartį dėl būsimosios Vilniaus m. NVO tarybos sudarymo. [...]” (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „Tuo tarpu Vilniaus meras 2015-07-08 potvarkiu (Nr. 22-133) sudarė specialią komisiją, kuri atrinko, kokia NVO gali ir kokia negali atstovauti visuomenei Vilniaus NVO taryboje. **Iš atrinktųjų NVO atstovų daugumą sudaro VŠĮ (vieno arba kelių asmenų įsteigtos įstaigos) atstovai.** Tai yra akivaizdus demokratijos principų nesilaikymas ir ignoravimas seniausiai bei efektyviai Vilniaus mieste veikiančių nevyriausybinių organizacijų.”

„Atkreipiame dėmesį, kad 2007 m. spalio 10 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijos (CM/Rec (2007) 14) dėl nevyriausybinių organizacijų teisinio statuso Europoje (46 str.) ir jų aiškinamasis Memorandumas (28 str.) **draudžia valdžios įstaigoms kištis į NVO atstovų atranką**, nes tuo pažeidžiamos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 9 str. nuostatos.”

2.3. „Vilniaus mieste NVO tarybos atstovų atrankos parinkimo procedūra nėra nustatyta ir LR nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatyme. Todėl 2015-07-08 Centro atstovas Piliečių gynimo paramos fondas raštu kreipėsi į Vilniaus merą, kad šis nurodytų, kokio įstatymo ar teisės akto pagrindu ir kieno suteiktais įgaliojimais remiantis minėta komisija sprendžia dėl Vilniaus NVO tarybos narių atrankos. Elektoriniu laišku buvo gautas Vilniaus m. savivaldybės pranešimas, jog šis raštas yra perduotas darbuotojams pagal kompetenciją. Tačiau iki šiol Piliečių gynimo paramos fondas jokio atsakymo negavo.”

2.4. „Atkreipiame dėmesį, jog Savivaldybės patvirtintuose NVO tarybos nuostatuose aplamai nenurodoma, kokiu konkrečiu Lietuvos Respublikos įstatymu vadovaujantis ir pagal kokią metodiką bus kuriama Vilniaus miesto NVO taryba. Tokiu būdu sąmoningai palikta spraga teisei improvizacijai. Be to, nustatant sostinės NVO vystymo kryptis buvo pažeistas jas reglamentuojantis Vilniaus miesto tarybos sprendimas - neteisėtai panaikinta 9.12 pozicija (teisėtvarka) ir savavališkai įrašyta nauja kryptis - viešoji sauga. Savavališkai (be miesto tarybos sutikimo) pervadintos ir kitos NVO veiklos sritys, patvirtintos ankstesnio Vilniaus miesto savivaldybės tarybos posėdžio metu.”

2.5. „Atkreiptinas dėmesys, kad 2015-07-29 Savivaldybės taryboje posėdžio metu sprendimo pritarti projektui „Dėl Nevyriausybinių organizacijų tarybos prie Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sudarymo” nebuvo viešai paskelbtos nei organizacijos, nei pavardės į NVO tarybą atrinktų asmenų, tuo sudarant galimybę manipuluoti ankstesnio tarybos posėdžio metu patvirtintomis nuostatomis. [...] artimiausiame Vilniaus miesto tarybos posėdyje ketinama patvirtinti neteisiniu būdu sudarytą Vilniaus NVO tarybos narių sąrašą.”

3. Patikslintame skunde Pareiškėjas nurodo:

3.1. „2015-07-13 elektroniniu laišku ir registruotu laišku išsiunčiau reikiamus dokumentus dalyvauti konkurse. Paraiškoje nurodžiau: pagrindine sritimi dirbant NVO taryboje rinkčiausi -teisėsauga ir viešoji sauga, antrą sritį pasirinkau - vietos bendruomenės. Atspausdintą paraiškos blanką su išvardintomis veiklos sritimis 2015-07-13 man įteikė p. Jonas Laniauskas, Savivaldybės darbuotojas, po Savivaldybėje įvykusio Atrankos komisijos posėdžio, [...]”

3.2. „2015-07-30 gavau p. Jono Laniausko elektroninį laišką, kuriame buvo nurodyti atrankos komisijos paskelbti konkurso nugalėtojai. Laiške matyti, jog neleistinai sukeistos Vilniaus miesto tarybos jau patvirtintos NVO veiklos kryptys. Paraiškoje buvusi veiklos kryptis - miesto plėtra ir komunalinis ūkis virto miesto plėtra, tautinės, etninės, religinės bendrijos - tautinėmis bendrijomis, teisėsauga ir viešoji tvarka - viešąja sauga. Pastaroji kryptis, mano nuomone, pakeista nauja kryptimi - atsirinkti Šaulių sąjungos atstovai negalėtų atstovauti teisėsaugai ir viešajai tvarkai.”

3.3. „[...] toks atrankos komisijos veiklos sričių pakeitimas pažeidė Lietuvos Respublikos įstatymus, gerąją praktiką ir konkurso rezultatus pavertė neteisėtais.”

4. Pareiškėjas Seimo kontrolierių prašo „išsiaiškinti, kodėl Savivaldybė vengia duoti atsakymą į Piliečių gynimo paramos fondo 2015-07-08 raštą, ištirti mūsų nurodytus pažeidimus ir neleisti, kad Vilniaus mieste ne įstatymo nustatytu būdu būtų sudaryta nelegitimi. iš esmės prieštaraujanti 2007 m. spalio 10 d. Europos Tarybos Ministrų Komiteto rekomendacijoms dėl nevyriausybinių organizacijų teisinio statuso Europoje. Vilniaus NVO taryba.”

Lietuvos Respublikos Seimo Kontrolierius konstatavo, kad (tekstas sutrumpintas):

5.7. **Vilniaus miesto savivaldybės meras** 2015-07-08 potvarkiu Nr. 22-133 sudarė **...šia nevyriausybinių organizacijų atstovų ATRANKOS KOMISIJĄ**: Rūta Mrazauskaitė - viešosios įstaigos „**Transparency International**” Lietuvos skyriaus projektų vadovė; Dovilė Šakalienė - **Žmogaus teisių stebėjimo instituto** direktorė; Mantas Zakarka - **Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos** prezidentas; Martinas Žaltauskas - **Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centro** direktorius; Adomas Bužinskas - **Vilniaus miesto savivaldybės tarybos narys**; Vaidotas Ilgius - **Vilniaus miesto savivaldybės tarybos narys**; Aušra Maldeikienė - **Vilniaus miesto savivaldybės tarybos narė**; Rasa Laiconienė - **Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos departamento direktoriaus pavaduotoja**.”

Atsižvelgdami į pirmiau aprašytas aplinkybes ir šio rašto 5 paragrafe nurodytą teisinį reglamentavimą bei vadaudamiesi Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsniu prašytume iki 2015-10-19:

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau vadinama -Ministerija):

1. informuoti (pateikiant tai patvirtinančių dokumentų kopijas):

- 1) ar Ministerijoje buvo gautas Pareiškėjo 2015-08-25 skundas „Dėl Vilniaus NVO tarybos teisėtumo”; jeigu buvo gautas;
- 2) kada Pareiškėjui pateiktas atsakymas; jeigu atsakymas nebuvo pateiktas, nurodyti motyvuotas priežastis;

2. pateikti Pareiškėjo prašymų, skundų, gautų 2015 metais, bei atsakymų į juos kopijas;
3. pareikšti nuomonę: ar teisėtai ir pagrįstai Savivaldybėje sudaryta NVO atstovų atrankos komisija (NVO plėtros įstatyme tokios komisijos sudarymas nenumatytas); ar nereikėtų papildyti šio įstatymo nuostatas, numatant NVO tarybos atstovų parinkimo (atrankos) procedūrą;

Vyriausybės atstovo Vilniaus apskrityje pagal kompetenciją (šio rašto 5.5 punktas) -patikrinti ir pateikti išvadą, ar Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2015-06-17 sprendimu Nr. 1-61 patvirtinti Nevyriausybinų organizacijų tarybos prie Vilniaus miesto savivaldybės tarybos nuostatai neprieštarauja NVO plėtros įstatymo nuostatomis;

Savivaldybės:

1. pateikti visą informaciją, paaiškinimus dėl visų šio rašto 2-4 paragrafuose nurodytų aplinkybių, patvirtinant arba paneigiant Pareiškėjo nurodytas aplinkybes, pateikiant aprašomas aplinkybes patvirtinančius dokumentus, reikalingus skundo nagrinėjimui ir Savivaldybės pareigūnų veiklos (neveikimo) juridiniam įvertinimui;
2. informuoti (pateikiant informaciją patvirtinančių dokumentų kopijas):
 - 1) ar Savivaldybėje buvo gautas Pareiškėjo 2015-08-25 skundas „Dėl Vilniaus NVO tarybos teisėtumo“; jeigu buvo gautas, kada: kam pavesta vykdyti;
 - 2) ar pateiktas Pareiškėjui atsakymas; jeigu pateiktas, kada (pridėti atsakymo kopiją); jeigu atsakymas nepateiktas, nurodyti motyvuotas priežastis;
 - 3) ar Savivaldybės taryba sprendimu jau patvirtino NVO tarybą; jeigu taip. kada; jeigu NVO taryba nepatvirtinta, nurodyti priežastis, kada numatoma;
3. motyvuotai paaiškinti:
 - 1) kuo vadovaujantis Nuostatuose numatyta, kad Nevyriausybinų organizacijų atstovų atranką organizuoja Savivaldybės mero potvarkiu sudaryta komisija;
 - 2) ar Savivaldybės taryba savo sprendimu keitė (papildė) Nuostatų 9 punktą; jeigu taip, kada, kokie pakeitimai padaryti; jeigu Nuostatų 9 punktas nebuvo Savivaldybės tarybos sprendimu pakeistas, nurodyti kuo vadovaujantis, kada Atrankos komisija pakeitė NVO veiklos sritis: Nuostatuose numatyta sritį „Miesto plėtra ir komunalinis ūkis“ pakeitė į „Miesto plėtra“; „Tautinės, etninės, religinės bendrijos“ - į „Tautinės bendrijos“ ..Teisėsauga ir viešoji tvarka“ - į „Viešoji sauga“;
4. pateikti visą Savivaldybei žinomą informaciją apie teismuose vykstančius (vykusius) procesus šiame rašte aptariamais klausimais;
5. pateikti kitus. Savivaldybės pareigūnų nuomone, jų veiklos (neveikimo) juridiniam įvertinimui reikalingus paaiškinimus ir dokumentus bei motyvuotą nuomonę, kaip turi būti sprendžiama (arba jau išspręsta) skunde nurodyta situacija.

Atkreipiame:

Savivaldybės dėmesį i tai, kad:

1. vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 3 dalimi „Skundo tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu išnyksta skundžiamos aplinkybės ar tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia“;
2. vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 1 dalimi „Pareigūnai privalo Seimo kontrolierių reikalavimu nedelsdami pateikti jiems informaciją, dokumentus ir kitą medžiagą, būtinus jų funkcijoms atlikti“, o vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 4 dalimi, „Asmenys, trukdantys Seimo kontrolieriui atlikti savo pareigas, atsako įstatymų nustatyta tvarka“;

2. Pareiškėjo dėmesį i tai, kad:

1. vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 12 straipsnio nuostatomis. Seimo kontrolieriai netiria savivaldybių tarybų (kaip kolegialių institucijų) veiklos (šio rašto 5.4.1 papunktis), taigi šio tyrimo metu nebus vertinamas Savivaldybės tarybos priimtų sprendimų teisėtumas ir pagrįstumas;
2. vadovaudamiesi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 18 straipsniu. Skundą, kuriam suteiktas Nr. 4D-2015/2-1199, išnagrinėsime per 3 mėnesius (nebent dėl Skunde nurodytų aplinkybių sudėtingumo, informacijos gausos ar skundžiamų veiksmų tęstinio pobūdžio Skundo tyrimą reikėtų pratęsti). Apie priimtą sprendimą Jus informuosime Seimo kontrolieriaus surašyta pažyma, kurioje bus pateiktas Skunde nurodytų pareigūnų veiksmų (neveikimo) juridinis įvertinimas;
3. visais klausimais, susijusiais su Jūsų Skundo tyrimu, galite kreiptis į Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus patarėją Audronę Blinkevičienę (tel. 8 706 65112, el. p. audrone.blinkeviciene@lrs.lt; pareiškėjus skundo klausimais telefonu konsultuoja antradieniais ir ketvirtadieniais 9:00-11:00 val.)

Originalas paštu nebus siunčiamas

Audronė Blinkevičienė

tel. 8 706 65112. el. p. audrone.blinkeviciene@lrs.lt

DĖL VILNIAUS NVO TARYBOS LEGITIMUMO

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro
Piliečių gynimo paramos fondo direktoriui Stasiui Kaušiniui

2015-11-30
Nr. 4D-2015/2-1199/3D-3308

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigoje yra tiriamas Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centro (toliau vadinama - Centras) atstovo, Piliečių gynimo paramos fondo direktoriaus Stasio Kaušinio (toliau vadinama - Pareiškėjas arba Paramos fondas) skundas dėl Vilniaus miesto savivaldybės administracijos (toliau vadinama ir - Savivaldybė) pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant pareiškimą (toliau vadinama - Skundas) ir patikslintą skundą dėl galimai netinkamai organizuotos atrankos į Vilniaus miesto Nevyriausybinę organizacijų tarybą (toliau vadinama - Papildomas skundas).

2. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, siekdamas išsiaiškinti skunde nurodytas aplinkybes, raštais kreipėsi į Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministeriją, Vilniaus miesto savivaldybės administraciją, prašydamas pateikti paaiškinimus dėl skundo teiginių bei atsakyti į Seimo kontrolieriaus klausimus.

Savivaldybė, Ministerija pateikė prašomus dokumentus.

3. Pagal Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 18 straipsnio nuostatas, skundas turi būti ištirtas ir pareiškėjui atsakyta per 3 mėnesius nuo skundo gavimo dienos, išskyrus atvejus, kai dėl skunde nurodytų aplinkybių sudėtingumo, informacijos gausos ar skundžiamų veiksmų tęstinio pobūdžio būtina skundo tyrimą pratęsti.

4. Atsižvelgiant į Savivaldybės bei Ministerijos pateiktus dokumentus ir paaiškinimus, siekiant detalaus skunde nurodytų aplinkybių įvertinimo, vadovaujantis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 18 straipsniu, **Jūsų skundo tyrimo terminas pratęsiamas.**

Atlikus faktinių aplinkybių, dokumentų, atsakingų asmenų paaiškinimų ir teisinio reguliavimo analizę, apie tyrimo rezultatus būsite informuotas Seimo kontrolieriaus pažyma, kurioje bus pateiktas skunde nurodytų pareigūnų veiksmų (neveikimo) juridinis įvertinimas.

5. Taip pat informuojame, kad visais klausimais, susijusiais su Jūsų skundo tyrimu, galite kreiptis į Seimo kontrolieriaus patarėją Audronę Blinkevičienę (antradieniais ir ketvirtadieniais 9-11 val. konsultuojama tel. 8 706 65112, el. p. audrone.blinkeviciene@lrs.lt

Seimo kontrolierius Raimondas Šukys

Audronė Blinkevičienė,
tel. 8 706 65112, el. p. audrone.blinkeviciene@lrs.lt

Redakcijos adresas: Laisvės pr.60, LT-05120 Vilnius
Valstybės institucijose platinamas elektroniniu paštu. Atspausdintas tiražas - 1500 egz.
Prenumerata priimama tel.: +370 5 2429051. Prenumeratos kaina metams - 8 EUR.
Jau 26 metai "Pozicija" leidžiama įgyvendinant LŽTA steigėjų priimtą visuomenės teisinio švietimo programą
Leidžia Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Laisvės pr.60-302, LT-05120 Vilnius. El.paštas: komitetas@lzta.lt; www.lzta.lt